

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Державний фінансовий контроль – невід'ємна складова економічної безпеки держави

Здобувача вищої освіти другого

(магістерського) рівня

II курсу, ОМФз-24-1 групи,

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

освітня програма «Державний аудит; судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях»

підпис здобувача
вищої освіти

Куц Олена Юріївна

Науковий керівник

підпис керівника

доктор філософії,
Гришук Ганна
Валеріївна

Керівник освітньо-
професійної програми

підпис керівника
ОПП

к.е.н., доцент
Рябчук О.Г.

Допущено до захисту за рішенням кафедри обліку та аудиту
протокол від «26» січня 2026 № 14

Завідувач кафедри

підпис

д.е.н., професор
Лісовий А.В.

Ірпінь – 2026

Реєстрація № 7 19.01.2026
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту
(до захисту, на доопрацювання) 19.01.2026
(дата) (підпис)

Результат захисту 44/С/4
(оцінка) 05.02.2026
(дата) (підпис)

Голова комісії: (підпис) Лавренкова З.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії: (підпис) Лісовий А.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)
(підпис) Савченко А.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)
(підпис) Панасюк О.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Бланк оцінювання випускної роботи

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	20		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	7		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від до 5	4		
4. Рецензент	від 0 до 5	4		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	35		

ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	24		
4. Апробація	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	59		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	74		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
74	C	4	05.02.	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС				
Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою		
90-100	A	5 (відмінно) 4 (добре)		
80-89	B			
70-79	C			
60-69	D	3 (задовільно)		
50-59	E			
35-49	EX	2 (незадовільно)		

АНОТАЦІЯ

до випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на тему: «Державний фінансовий контроль – невідємна складова економічної безпеки держави»

Мета кваліфікаційної роботи – визначення та обґрунтування напрямів вдосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- розглянути місце державного фінансового контролю в економічній безпеці держави на підставі дослідження зв'язку між державним фінансовим контролем та економічною безпекою;
- навести загальну характеристику діяльності Бюро Економічної Безпеки України та проаналізувати її основні фінансові показники за 2022-2024 роки;
- проаналізувати організаційні засади державного фінансового контролю в Україні для забезпечення економічної безпеки;
- дослідити методи контролю за ефективністю діяльності Бюро економічної безпеки України;
- проаналізувати результати діяльності Бюро Економічної Безпеки України та їх аудиту щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держав, за 2022-2024 роки;
- визначити напрями вдосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Об'єкт дослідження – державний фінансовий контроль як складова економічної безпеки держави, **предмет** – теоретичні, методичні та практичні аспекти його здійснення в Україні.

База дослідження – Бюро економічної безпеки України.

За результатами дослідження сформульовані наступні висновки:

- вирішення питання створення уніфікованих та гармонізованих стандартів державного фінансового контролю в Україні з урахуванням його видів, об'єктів, що підлягають перевірці, та які мають відповідати

рекомендаціям Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI);

- обмін інформацією в рамках INTOSAI щодо сучасних напрацювань у сфері аудиту та застосування професійних стандартів і найкращих методологій;

- внесення зміни до Законів України:

- «Про оперативно-розшукову діяльність» у частині надання виключного права органам БЕБ України та НАБУ в межах їх компетенції порушувати в установленому законом порядку питання про проведення перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та брати участь в їх проведенні для зменшення фінансових порушень;

- «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» у частині виключення Національної поліції України та Служби безпеки України з переліку органів, які мають право надавати доручення органам державного фінансового контролю для проведення позапланової виїзної ревізії, що зменшить дублювання функцій;

- для забезпечення стабільності фінансової системи та підтримці обороноздатності держави особливу увагу під час фінансового контролю потрібно акцентувати на витрачання бюджетних коштів не лише за цільовим призначенням, а й економно та обґрунтовано, забезпечуючи досягнення поставлених цілей і результатів з мінімальними затратами ресурсів;

- потрібно активніше в контролі використовувати технології Big Data, які дозволяють оперативно аналізувати великі обсяги інформації, виявляти відхилення від норм, та, своєю чергою, – ефективніше виявляти корупцію та інші шахрайства для покращення безпеки держави.

Крім цього, сприятиме підвищенню результатів державного фінансового контролю реалізація Стратегії інституційного розвитку Бюро економічної безпеки України через:

- посилення боротьби з правопорушеннями у сфері економіки, що безпосередньо впливає на стан державних фінансів;

- забезпечення прозорості та ефективності у фінансовій сфері шляхом впровадження європейських стандартів;
- підвищення загальної стійкості економіки та фінансового стану держави в цілому узгодженою діяльністю БЕБ з іншими органами влади;
- ризикоорієнтовану аналітичну діяльність, яка дає можливість оцінки, моніторингу та контролю ризиків, що впливають на стабільність фінансового стану, що є ключовим для адекватного державного контролю.

Наукова новизна одержаних результатів дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень зв'язку між державним фінансовим контролем та економічною безпекою держави та розробці рекомендацій, спрямованих на удосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає у можливості використовувати її результати для подальших досліджень з питань державного фінансового контролю як складової економічної безпеки. Своєю чергою застосування визначених напрямів вдосконалення державного фінансового контролю сприятимуть посиленню економічної безпеки держави.

Структура кваліфікаційної роботи – вступ, основна частина з 3 розділів, висновки, які складають 51 сторінку друкованого тексту. Список використаної літератури налічує 55 джерел. Для розкриття теми використано 11 таблиць, 3 рисунки, 7 додатків.

Ключові слова: економічна безпека, державний фінансовий контроль, загрози для економічної безпеки, Бюро економічної безпеки України (БЕБ), система органів державного фінансового контролю, методи контролю, INTOSAI.

Рік виконання дипломної роботи 2025.

Рік захисту роботи 2026.

ABSTRACT

of the final qualification (diploma) thesis on the topic:

«State financial control – an integral part of the economic security of the state»

The purpose of the qualification thesis is to identify and justify areas for improving state financial control in order to strengthen the economic security of the state.

The tasks of the qualification work are:

- to consider the place of state financial control in the economic security of the state based on a study of the relationship between state financial control and economic security;
- to provide a general description of the activities of the Economic Security Bureau of Ukraine and analyze its main financial indicators for 2022-2024;
- to analyze the organizational principles of state financial control in Ukraine to ensure economic security;
- to study methods of controlling the effectiveness of the activities of the Economic Security Bureau of Ukraine;
- to analyze the results of the activities of the Economic Security Bureau of Ukraine and their audit regarding counteracting offenses that infringe on the functioning of the state economy for 2022-2024;
- to identify areas for improvement in state financial control to strengthen the economic security of the state.

The object of the study is state financial control as a component of the economic security of the state, and the subject is the theoretical, methodological, and practical aspects of its implementation in Ukraine.

The basis of the study is the Economic Security Bureau of Ukraine.

The following conclusions were drawn based on the results of the study:

- resolving the issue of creating unified and harmonized standards for state financial control in Ukraine, taking into account its types and objects subject to audit, which must comply with the recommendations of the International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI);

- exchange of information within INTOSAI on current developments in the field of auditing and the application of professional standards and best methodologies;

- amending the Laws of Ukraine: .

“On Operational-Investigative Activity” in terms of granting the exclusive right to the BEB of Ukraine and NABU, within their competence, to raise, in accordance with the procedure established by law, the issue of conducting audits of the financial and economic activities of enterprises, institutions, and organizations, regardless of their form of ownership, and to participate in their conduct in order to reduce financial violations;

- . “On the Basic Principles of State Financial Control in Ukraine” in terms of excluding the National Police of Ukraine and the Security Service of Ukraine from the list of bodies that have the right to instruct state financial control bodies to conduct unscheduled on-site audits, which will reduce duplication of functions;

- To ensure the stability of the financial system and support the state's defense capabilities, financial control should focus not only on the targeted use of budget funds, but also on their economical and reasonable use, ensuring that the set goals and results are achieved with minimal resource expenditure.

- Big Data technologies should be used more actively in control, as they allow for the rapid analysis of large amounts of information, the detection of deviations from the norm, and, in turn, the more effective detection of corruption and other fraud to improve state security.

In addition, the implementation of the Institutional Development Strategy of the Economic Security Bureau of Ukraine will contribute to improving the results of state financial control through:

- strengthening the fight against economic crimes that directly affect the state of public finances;

- ensuring transparency and efficiency in the financial sector by introducing European standards;

- improving the overall stability of the economy and the financial condition of the state as a whole through coordinated activities of the Economic Security Bureau with other authorities;

- risk-oriented analytical activities that enable the assessment, monitoring, and control of risks affecting the stability of the financial condition, which is key to adequate state control.

The scientific novelty of the results obtained in the thesis lies in the substantiation of theoretical provisions on the relationship between state financial control and economic security of the state and the development of recommendations aimed at improving state financial control to strengthen the economic security of the state.

The practical significance of the thesis lies in the possibility of using its results for further research on state financial control as a component of economic security. In turn, the application of certain areas for improving state financial control will contribute to strengthening the economic security of the state.

The structure of the thesis is as follows: introduction, main part consisting of 3 chapters, conclusions, comprising 51 pages of printed text. The list of references includes 55 sources. To reveal the topic, 11 tables, 3 figures, and 7 appendices were used.

Keywords: economic security, state financial control, threats to economic security, Bureau of Economic Security of Ukraine (BES), system of state financial control bodies, control methods, INTOSAI.

Year of thesis completion: 2025.

Year of thesis defense: 2026.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	9
1.1. Економічна сутність державного фінансового контролю та його взаємозв'язок із економічною безпекою держави	9
1.2. Загальна характеристика діяльності Бюро економічної безпеки України та її основні фінансові показники за 2022-2024 роки	16
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	22
2.1. Організація державного фінансового контролю в Україні для забезпечення економічної безпеки.....	22
2.2. Методи контролю за ефективністю діяльності Бюро економічної безпеки	28
2.3. Аналіз результатів діяльності БЕБ та їх аудиту щодо протидії правопорушенням за 2022-2024 роки	33
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	43
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Державний фінансовий контроль в Україні є важливою складовою системи забезпечення економічної безпеки держави. Адже забезпечення економічної безпеки держави здійснюється шляхом ефективної фінансової політики держави, сприяння процесу формування, розподілу та дієвого використання фінансових ресурсів у всіх галузях економіки.

Питання забезпечення економічної безпеки особливо гостро постали на тлі російської військової агресії проти України та постковідної кризи, що спричинило значні бюджетні витрати та негативно вплинуло на всі сфери держави, що забезпечують її функціонування та розвиток. Негативні трансформації, що відбуваються останнім часом в державі, спричинили виникнення нових загроз для її економічної безпеки та обумовили необхідність вдосконалення державного фінансового контролю, оскільки недооцінка важливості фінансового контролю з боку держави може сприяти ризикам виникнення кризових явищ, спричинених недосягненням національних пріоритетів економічного розвитку у відповідних регіонах, а також уможливорює корупційні зловживання у сфері державних фінансів, неефективне управління державною власністю, неправомірне витрачання бюджетних коштів тощо.

Питання, пов'язані з економічною безпекою та державним фінансовим контролем як її невід'ємною складовою, постійно привертають увагу науковців та практиків, особливо в останній час, для пошуку шляхів підвищення дієвості державного фінансового контролю за економічною безпекою держави для забезпечення її стабільності, стійкості та незалежності від негативних впливів, що дозволить державі реалізовувати свої національні інтереси в економічній сфері. Серед таких науковців варто відзначити Є.А. Ананьєву [1], Н.І. Атаманчук [2], С.В. Бардаша [3], І.В. Босу [4], Н.Л. Гавкалову [9], В. Гнатенка [10], О.О. Дмитрик [14], М.М. Забаштанського [16], Д.А. Заверуху [17], З.Д. Калініченко [19], М.І. Копитко [17], Я.Ю. Левицького [21], А.Л. Правдюка

[30], Ю.О. Русіну [48], С.В. Свірко [3], О.О. Сластьоненко [48], М.Г. Табацького [9] А.К. Тістечок [48] та ін.

Проте зазначені проблеми потребують подальших досліджень. Саме тому вважаємо обрану тему випускної кваліфікаційної роботи: «Державний фінансовий контроль – невід’ємна складова економічної безпеки держави» актуальною.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення та обґрунтування напрямів вдосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Завданнями кваліфікаційної роботи передбачено наступне:

- розглянути місце державного фінансового контролю в економічній безпеці держави на підставі дослідження зв'язку між державним фінансовим контролем та економічною безпекою;
- навести загальну характеристику діяльності Бюро Економічної Безпеки України та проаналізувати її основні фінансові показники за 2022-2024 роки;
- проаналізувати організаційні засади державного фінансового контролю в Україні для забезпечення економічної безпеки;
- дослідити методи контролю за ефективністю діяльності Бюро економічної безпеки України;
- проаналізувати результати діяльності Бюро Економічної Безпеки України та їх аудиту щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держав, за 2022-2024 роки;
- визначити напрями вдосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Об’єктом дослідження роботи є державний фінансовий контроль як складова економічної безпеки держави, *предметом* – теоретичні, методичні та практичні аспекти його здійснення в Україні.

Базою дослідження обрано Бюро економічної безпеки України.

Методи дослідження. Методологічною базою дослідження є загальнонаукові та специфічні методи пізнання: метод теоретичного

узагальнення – для визначення взаємозв'язку між державним фінансовим контролем та економічною безпекою держави; графічний – для наочного відображення динаміки фінансових порушень в Україні; табличний – для формування основи розрахунків та наочного відображення аналізу показників діяльності Бюро Економічної Безпеки України; методи позитивного і нормативного аналізу – для визначення напрямів вдосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави тощо.

Джерелами інформації стали нормативно-законодавчі акти України щодо державного фінансового контролю та забезпечення економічної безпеки, наукові праці вітчизняних науковців, ресурси всесвітньої мережі Інтернет, а також документи бази дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів дипломної роботи полягає в обґрунтуванні теоретичних положень зв'язку між державним фінансовим контролем та економічною безпекою держави та розробці рекомендацій, спрямованих на удосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає у можливості використовувати її результати для подальших досліджень з питань державного фінансового контролю як складової економічної безпеки. Своєю чергою застосування визначених напрямів вдосконалення державного фінансового контролю сприятимуть посиленню економічної безпеки держави.

Структура кваліфікаційної роботи – робота містить вступ, основну частину, яка складається з 3 розділів, висновки, та складає 51 сторінку друкованого тексту. Список використаної літератури налічує 55 джерел. Для розкриття теми використано 11 таблиць, 3 рисунки, 7 додатків.

РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

1.1. Економічна сутність державного фінансового контролю та його взаємозв'язок із економічною безпекою держави

Функція контролю є невід'ємною складовою управлінської діяльності і забезпечує керованість усіх адміністративно-управлінських процесів. У державних фінансах функція фінансового контролю вбудована в діяльність органів влади всіх рівнів та підпорядкованих їм бюджетних установ і здійснюється через органи контролю та відокремлені підрозділи внутрішнього аудиту (контролю) чи наділення контрольними повноваженнями окремих осіб.

Для забезпечення стабільності та стійкості економіки країни, захисту її від потенційних загроз насамперед необхідний державний фінансовий контроль.

Важливість державного фінансового контролю для економіки держави полягає у тому, що без нього неможливо забезпечити прозорість, законність та ефективність використання державних фінансів. Саме фінансовий контроль з боку держави дозволяє запобігати корупції, розкраданням, неефективному використанню ресурсів для стабільного економічного розвитку та підвищення рівня довіри до влади, адже державний фінансовий контроль – це діяльність, яка здійснюється органами державної влади зі забезпечення законності, фінансової дисципліни і доцільності при мобілізації, розподілі і використанні грошових коштів і зв'язаних з цим матеріальних цінностей. Мета цієї діяльності, як зазначають Н.Л. Гавкалова та М.Г. Табацький – оцінка її економічної ефективності, виявлення і блокування в ній відхилень, що перешкоджають законному і раціональному використанню майна і коштів, задоволенню державних інтересів і потреб та управління економікою для зміцнення економічної безпеки держави [9, с. 15–16].

Ми погоджуємось з думкою Є.А. Ананьєвої щодо об'єктивної необхідності фінансового контролю, яка «обумовлена тим, що на макрорівні він є інструментом активізації функціонування економіки, забезпечення кругообігу фінансових ресурсів відповідно до встановлених законодавством параметрів» [1, с. 42].

В умовах воєнного стану значення державного фінансового контролю зростає в рази, адже фінансові ресурси держави мають бути розподілені максимально ефективно, з урахуванням, в першу чергу, термінових потреб оборони, а також гуманітарної допомоги та відбудови критичної інфраструктури.

Все це досягається завдяки завданням державного фінансового контролю, головними серед яких є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, ефективним їх використанням, тобто виконання завдань, які уможливають запобігти порушенням фінансової безпеки, як найважливішої складової економічної безпеки держави.

Потребу в підвищенні ролі державного фінансового контролю для забезпечення економічної безпеки держави на сучасному етапі розвитку економіки України визначає й наявність значних обсягів фінансових порушень.

Економічна ситуація, що сформувалася в Україні сьогодні, спричинила динамічні зміни в державі, у тому числі – збільшення потенційних загроз для економіки, таких як фінансові махінації, шахрайство, корупція, недобросовісна конкуренція, удосконалення схем фінансових злочинів (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Динаміка зареєстрованих фінансових злочинів у 2021-2024 роках
Джерело: Побудовано автором за даними Офісу Генерального прокурора [52]

Вказані загрози для економіки не мають кордонів та не обмежується однією галуззю. Вони проникають практично в усі сфери, де є можливість для зловживань, загрожуючи економічній безпеці держави.

Одною з причин такого явища є недооцінювання значення і ролі державного фінансового контролю, особливо для економічної безпеки держави.

Економічна безпека – це складна багатofакторна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб населення і держави; протистояння дестабілізаційній дії чинників, які створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання – таке визначення економічної безпеки наведено в Енциклопедії Сучасної України [15].

Законодавчого визначення «економічна безпека» в Україні немає в одному окремому законі, але згідно статті 17 Конституції України, забезпечення економічної безпеки – найважливіша функція держави [20]. У статті 3 Закону України «Про національну безпеку України» визначено, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення всіх її напрямів, у тому числі й економічної безпеки [31].

У дослідженні Міжнародного інституту свободи, які знайшли своє відображення у «Концепції національної економічної безпеки України» [46], економічна безпека визначена, «як такий стан економіки, в якому економічні суб'єкти діють у режимі верховенства права, дотримання прав власності, економічної свободи, а також конкурентоздатного (у регіональному та глобальному контексті) грошового, фінансового, податкового, митного та регуляторного середовища [46, с. 3].

Попри наведені визначення економічної безпеки та її складових, ці питання досі залишаються актуальним предметом чисельних наукових досліджень українських науковців, особливо в останні роки, оскільки економічна безпека є складовою національної безпеки держави (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення суті економічної безпеки держави

Автор	Визначення сутності економічної безпеки
В. Гнатенко	як економічна категорія, є визначальною складовою національної безпеки України й має досить складну внутрішню структуру, ... параметри кожної зі складових повинні забезпечити її збалансованість, а їхній рівень має бути достатнім для забезпечення належної стійкості системи до дії внутрішніх і зовнішніх загроз в поточному та довгостроковому періодах» [10, с. 78–79]
Д.А. Заверуха та М.І. Копитко	стан економічної системи, при якому вона здатна до розвитку та має ресурси та можливості протидіяти існуючим та потенційним ризикам, загрозам та небезпекам [17, с. 22-23]
З.Д. Калініченко	такий стан економічного механізму, якому відповідає певний стан економічної системи та держави, що забезпечує і гарантує розвиток і зростання економіки та соціальної сфери при достатньому захисті економічних інтересів країни. ... економічну безпеку необхідно розглядати як базову складову національної безпеки, її матеріальну основу [19, с. 76]
О.О. Сластьоненко	основа національної безпеки держави. Фінансова безпека, своєю чергою, є одною з найважливіших складових економічної безпеки України, оскільки міць і національна безпека держави, як запорука стабільності, незалежності країни та умов ефективності життєдіяльності суспільства, характеризуються насамперед станом захищеності економіки від загроз з фінансового боку [48, с. 83]
Є. Таран	складова системи національної безпеки країни, яка займає основне місце в належному функціонуванні всіх інших елементів, які належать до цієї системи – військової, політичної інформаційної, правової тощо [52, с. 47]

Джерело: [10, 17, 19, 48, 52]

На думку І.І. Пасінович та В.М. Гутака, «економічна безпека» та «фінансова безпека» – це пов'язані поняття і в багатьох ситуаціях важко розмежувати їх. І не випадково є паралельне існування терміну «фінансово-економічна безпека» [25]. Так М. Забаштанський, Р. Ломонос та А. Міхеєнко розглядають саме фінансово-економічну безпеку держави як невіддільну складову національної безпеки держави, індикатор стану економіки та ключову складову забезпечення її суверенітету [16, с. 156].

Але, зазначимо, що економічна безпека охоплює більш широкий спектр питань. Показниками економічної безпеки, які визначені у навчальному

посібнику І.М. Коропатніка, є «найбільш значущі параметри, що дають загальне уявлення про стан економічної системи в цілому, її стійкості і мобільності: зростання ВВП, рівень і якість життя більшості населення, темпи інфляції, рівень безробіття, структура економіки, майнове розшарування населення, криміналізація економіки, стан технічної бази господарства, витрати на науково-дослідні роботи, конкурентоспроможність, імпортна залежність, відкритість економіки, внутрішній і зовнішній борг держави» [6, с. 5].

ВВП дійсно є одним з основних показників стану економіки країни і основа для формування державних фінансів. Він поділяється на номінальний (абсолютний) ВВП та реальний ВВП. Номінальний ВВП визначається в фактичних цінах поточного року, реальний – в цінах попереднього року з поправкою на інфляцію для визначення реального зростання виробництва [7].

Отже, розглянемо динаміку цього показника з 2021 по 2024 рр. на підставі даних Міністерства фінансів України (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Динаміка валового внутрішнього продукту України (ВВП) з 2021 по 2024 рр.

Рік	Номінальний ВВП (в фактичних цінах поточного року), млн грн	Реальний ВВП (в цінах попереднього року), млн грн	Різниця (реальний ВВП – номінальний ВВП)		Номінальний ВВП (% до попереднього року)	Реальний ВВП (% до попереднього року)
			у млн грн	в %		
2021	5459574	4363582	-1095992	-20,07	–	–
2022	5191028	3865780	-1325248	-25,53	-4,92	-11,41
2023	6537825	5518062	-1019763	-15,60	25,94	42,74
2024	7658659	6821088	-837571	-10,94	17,14	23,61

Джерело: дані Мінфіну України [8]

За даними таблиці бачимо падіння ВВП у 2022 році, що пов'язано з початком повномасштабного воєнного вторгнення російської федерації в Україну, в результаті чого структура економіки зазнала суттєвих змін, оскільки значна частина видатків була направлена на оборону, відбулось скорочення виробництва тощо. Проте уряду країни вдалося зупинити падіння ВВП, і навіть у 2023 та 2024 роках спостерігається певне його зростання. Але у 2024 році темпи зростання і номінального, і реального ВВП уповільнились, що пов'язане

з погіршенням безпекової ситуації в країні через постійні атаки на виробничу і критичну інфраструктуру, енергетичними дефіцитами тощо.

Питання забезпечення економічної безпеки особливо гостро постали в умовах загальної світової економічної та постковідної кризи та ще більш загострилися на тлі російської військової агресії проти України, що спричинило значні бюджетні витрати та негативно вплинуло на всі сфери економічної безпеки, як складової національної безпеки нашої держави.

Як зазначають Г.Б. Погріщук та Н.М. Головай, «суттєво у такій ситуації постраждала ланка публічних фінансів, оскільки різко знизилися надходження до бюджетної системи унаслідок падіння ділової активності, що позначилося на розмірі фінансових ресурсів держави та її здатності повноцінно виконувати свої функції і завдання» [27].

Про це свідчать дані виконання державного бюджету України (табл. 1.3), за якими сальдо виконання державного бюджету України (дефіцит бюджету) у відсотках до ВВП України у 2022 році нижче майже на 14 % у порівнянні з 2021 роком. У 2023 році цей відсоток збільшився до 20,39 %, а у 2024 році декілька зменшився до попереднього року (на 2,65 %).

Таблиця 1.3

Виконання державного бюджету України з 2021 по 2024 рр. (млн грн)

Рік	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо		Зміни сальдо (% ВВП) до попереднього року
	млн грн	% ВВП*	млн грн	% ВВП*	млн грн	% ВВП*	дефіцит бюджету, млн грн	% ВВП*	
2021	1296853	23,75	1490259	27,30	4531,4	0,08	-197937	-3,63	–
2022	1787396	34,43	2705423	52,12	-3326	-0,06	-914702	-17,62	-13,99
2023	2671998	40,87	4014418	61,40	-9309,5	-0,14	-1333111	-20,39	-2,77
2024	3122713	40,77	4486683	58,58	-5469,3	-0,07	-1358500	-17,74	2,65

Джерело: дані Міністерства України [8]

* – Показник «% ВВП» розрахований з використанням даних табл. 1.2.

Додамо до цього, що серйозною загрозою для економічної безпеки України є інфляція. Поруч з іншими чинниками, вона призводить до розширення видатків державного бюджету та збільшення бюджетного дефіциту. Так, згідно з даними Держстату, у 2023 році інфляція в Україні

сповільнилася до 5,1% , проте у 2024 році інфляція пришвидшилась і становила 12,0 % у річному вимірі [18].

За дослідженнями Міжнародного інституту свободи, країна перебуває в епіцентрі глобальних ризиків і загроз. За індексом економічної безпеки, розробленого експертами Інституту на основі показників, які характеризують стан та тенденції розвитку економіки країни та дозволяють оцінити рівень економічної безпеки, у 2024 Україна отримала оцінку 35,2 бала зі 100 [46, с. 4].

Така низька оцінка рівня економічної безпеки України спричинена переважно основними внутрішніми ризиками національної економічної безпеки, до яких належать ті «рішення та дії внутрішніх і зовнішніх агентів, які збільшують витрати виробництва і споживання, знижують рівень економічної свободи, знижують конкурентоспроможність і продуктивність, погіршують якість ділового та інвестиційного клімату» [46, с. 3].

Отже, забезпечення належного рівня економічної безпеки держави є необхідною передумовою ефективного функціонування економіки, її сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Інструментом же забезпечення економічної безпеки держави є державний фінансовий контроль. Саме він сприяє дотриманню бюджетного законодавства, упередженню, виявленню та припиненню фінансових правопорушень, покращує використання державних ресурсів через підвищення відповідальності розпорядників бюджетних коштів та формує стійку фінансову систему, здатну протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

В Україні створена система органів, що забезпечують її економічну безпеку, яку складають центральні органи виконавчої влади, правоохоронні органи, а також інші державні інституції. Основним же органом, відповідальним за протидію економічним злочинам, є Бюро економічної безпеки України.

1.2. Загальна характеристика діяльності Бюро економічної безпеки України та її основні фінансові показники за 2022-2024 роки

Бюро економічної безпеки України (БЕБ) було створено 12 травня 2021 року Законом України № 1150-IX «Про Бюро економічної безпеки України» [31], як один із фінальних кроків на шляху ліквідації податкової міліції, для забезпечення економічної безпеки держави шляхом протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки України.

Реєстрація БЕБ у Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України, як юридичної особи, відбулася 23.08.2021 року з присвоєнням коду ЄДРПОУ: 44168316 за організаційно-правовою формою – орган державної влади та основним видом діяльності 84.11 «Державне управління загального характеру». Місцезнаходження реєстраційної справи – Шевченківська районна в місті Києві державна адміністрація.

Адреса БЕБ – вул. Шолуденка, 31, м.Київ, 04116. Електронна адреса – esbu@esbu.gov.ua.

БЕБ також зареєстровано 25.08.2021 року у Державній службі статистики України та Головному управлінні ДПС у м. Києві, Правобережній державній податковій інспекції за номером взяття на облік: 265521220375.

Юридична особа, Бюро економічної безпеки, за даними з податкових реєстрів України, включена до Реєстру неприбуткових установ та організацій на підставі рішення контролюючого органу ДФС № 2126554600426 від 22.10.2021, проте інформація про особу відсутня в реєстрі платників ПДВ.

Старт офіційного початку діяльності БЕБ задля виконання функцій щодо протидії економічним злочинам проти держави шляхом реалізації правоохоронної, аналітичної, економічної, інформаційної та інших функцій, дав Кабінет Міністрів України 24 листопада 2021 року розпорядженням №1493-р «Про початок діяльності Бюро економічної безпеки» [39] згідно з вказаним вище Законом України № 1150-IX.

Стратегічною метою БЕБ є забезпечення безпекового напрямку для

економіки України (невразливість національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз) шляхом виявлення ймовірних зон ризиків в економіці України з метою їх нівелювання (аналітична складова); протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави (правоохоронна складова) [6, с. 3].

Бюро економічної безпеки України також наділене повноваженням здійснювати оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності.

У структурі БЕБ (додаток А):

– керівництво у складі Директора Бюро економічної безпеки України, якому підпорядковуються за фактом 2 заступників: перший заступник Директора Бюро економічної безпеки України, який виконує його повноваження у разі звільнення або відсутності, та заступник Директора БЕБ з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. Зауважимо, що штатним розписом на 2024 рік передбачено 4 заступники;

- 12 департаментів, декілька управлінь, секторів та відділів;
- 9 територіальних управлінь (додаток Б).

Територіальні управління БЕБ (ТУ БЕБ) зареєстровані як юридичні особи публічного права. Вони мають самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням, та включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій України. ТУ БЕБ забезпечують реалізацію повноважень БЕБ на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Ключовим елементом структури БЕБ, який відповідає за розслідування економічних злочинів та злочинів, що порушують економічні інтереси держави є Головний підрозділ детективів (на правах Департаменту).

Завдання з розроблення, організації та контролю за проведенням заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням та правопорушенням, пов'язаним з корупцією, виконує Сектор запобігання та виявлення корупції.

За забезпечення бюджетного планування: розроблення річного та

помісячного розпису загального фонду державного бюджету України на поточний рік, виконання державного бюджету за видатками щодо бюджетних програм, головним розпорядником яких є БЕБ, відповідає Департамент фінансів. До його завдань також входять: ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності БЕБ та складання консолідованої фінансової, бюджетної, податкової та статистичної звітності; забезпечення контролю за веденням бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності БЕБ; координація роботи бухгалтерської служби територіальних управлінь БЕБ тощо.

При Бюро економічної безпеки України відповідно до Закону України № 1150-IX є постійно діючий колегіальний виборний орган, який утворюється для здійснення громадського контролю за діяльністю БЕБ, налагодження ефективної взаємодії з громадськістю. Це – Рада громадського контролю.

У табл. 1.4 наведена загальна інформація щодо чисельності працівників БЕБ на кінець відповідного року.

Таблиця 1.4

Чисельність працівників БЕБ

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни (+, -) 2024 р. порівняно з:	
				2022	2023
Загальна чисельність працівників БЕБ, од., у тому числі:	683	1059	1224	541	165
центральний апарат БЕБ, од.	432	514	533	101	19
територіальні управління БЕБ, од.	251	545	691	440	146

Джерело: складено автором за даними звітів БЕБ [11]

Порівняно з минулими роками фактична чисельність працівників БЕБ у 2024 році відповідно зросла на 541 та 165 працівників. Зазначимо, що Законом України № 1150-IX встановлено, що гранична чисельність працівників центрального апарату і територіальних управлінь БЕБ може становити до 4 тисяч осіб [31, ст. 14]. За штатним розписом на 2023 та 2024 рік у центральному апараті БЕБ повинно бути 700 штатних одиниць. Тобто БЕБ працює в умовах дефіциту кадрів, що пояснюється скасуванням конкурсного добору на посади

державної служби у зв'язку з воєнним станом в країні. Крім того, в БЕБ, відповідно до Закону України № 1150-IX [31, ст. 19], діє заборона прийняття на службу осіб без проведення конкурсної процедури. Проте, як бачимо з табл. 1.4, чисельність працівників БЕБ має динаміку до збільшення.

Зазначимо також, що діяльність БЕБ здійснювалась не лише в умовах обмеження кадрового забезпечення, але й в умовах обмеженого фінансування з боку держави у зв'язку з гострою необхідністю поповнити резервний фонд державного бюджету для оперативного забезпечення видатків на оборону. Це позначилось на можливості повноцінного виконання функцій та завдань для забезпечення державної економічної безпеки.

Про це докладно йдеться у наступному розділі.

У наступній таблиці наведений аналіз основних економічних показників діяльності БЕБ на підставі його консолідованої фінансової звітності за 2022-2024 роки (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Основні економічні показники діяльності БЕБ
у 2022-2024 роках

Показники	2022 р., грн	2023 р., грн	2024 р., грн	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. (грн) порівняно з:		Темпи зростання (зниження) 2024 р. у % до:	
				2022	2023	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Капітал (станом на кінець періоду)							
Валюта балансу	191562052	233167848	680014065	488452013	446846217	354,98	291,64
Внесений капітал	97982959	160787415	292489346	194506387	131701931	298,51	181,91
Цільове фінансування	3400	4329197	33613447	33610047	29284250	988630,8	776,44
Фінансовий результат*	89799019	53849596	11659271	-78139748	-42190325	12,98	21,65
Зобов'язання:							
Поточні зобов'язання	3776674	14201640	342252001	338475327	328050361	9062,26	2409,95
Нефінансові ресурси (активи)							
Основні засоби	47025983	85249568	167854399	120828416	82604831	356,94	196,90
Незавершені капітальні інвестиції	3400	4329197	33613447	33610047	29284250	988630,8	776,44
Запаси	137425958	105883089	111095052	-26330906	5211963	80,84	104,92

Продовження табл. 1.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансові ресурси (активи)							
Довгострокова дебіторська заборгованість	13000	6500	6500	-6500	0	50,00	100,00
Поточна дебіторська заборгованість	238518	95350	6603660	6365142	6508310	2768,62	6925,71
Грошові кошти та їх еквіваленти	6855193	37604144	360838575	353983382	323234431	5263,73	959,57
Витрати майбутніх періодів	0	0	2432	2432	2432	-	-
Економічні показники							
Доходи	276664339	745721824	1085179857	808515518	339458033	392,24	145,52
Витрати	277522713	729257172	1076787103	799264390	347529931	388,00	147,66
Профіцит / дефіцит за звітний період	-858374	16464652	8392754	9251128	-8071898	-977,75	50,97
* - з коригуванням на попередній звітний період							

Джерело: складено автором за даними фінансових звітів БЕБ (додатки В, Г, Д, Е)

Проведений у табл. 1.5 аналіз свідчить про щорічне збільшення валюти балансу, яка зросла у 2024 році у порівнянні з 2022 на 488452013 грн (або на 254,98 %) та з 2023 роком на 446846217 грн (або на 191,64 %), і це не глядячи на зниження фінансового результату, темп зниження якого порівняно з 2022 роком склав 12,98 %, а з 2023 – 21,65 %.

БЕБ активно розвиває свою матеріально-технічну базу, про що свідчить темп зростання показника основних засобів (356,94 % у порівнянні 2024 та 2022 років та 196,90 % у порівнянні 2024 та 2023 років). Разом з тим збільшуються незавершені капітальні інвестиції, що може свідчити про те, що БЕБ не ввела ще усі відповідні об'єкти в експлуатацію.

Щодо зростання поточної дебіторської заборгованості – це частина фінансових зобов'язань, які виникли в результаті звичайної діяльності БЕБ з іншими сторонами та очікується їх погашення протягом року з дати складання балансу. Збільшення суми грошових коштів та їх еквівалентів у балансі може бути викликане надходженням коштів на рахунки БЕБ (наприклад, отриманням фінансування від держави, поверненням дебіторської заборгованості тощо).

Проте це збільшення повинно бути обґрунтованим та відповідати цілям та завданням БЕБ, визначеним законодавством, що потребує окремого аналізу.

Економічні показники засвідчили, що 2023 та 2024 роки БЕБ завершило з профіцитом бюджету, який склав 16464652 грн у 2023 році та 8392754 грн у 2024 році. Але дохідна частина бюджету у 2023 році, яка перевищує його видаткову частину, зменшилась у 2024 році на 8071898 грн, тобто зменшився профіцит бюджету, що у відсотковому виразі дорівнює 49,03 % (100 % – 50,97 %).

Не глядячи на деякі позитивні показники, що наведені у табл. 1.5, висновки щодо ефективності діяльності БЕБ повинні робити органи державного фінансового контролю, оскільки економічна безпека, як зазначалось у попередньому параграфі, є ключовим об'єктом державного фінансового контролю. Для цього Кабінет Міністрів затвердив «Порядок проведення незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Бюро економічної безпеки» [36], згідно з яким така оцінка проводиться за рішенням Кабінету Міністрів України з метою встановлення відповідності якості та результативності діяльності БЕБ щодо визначених Законом «Про Бюро економічної безпеки України» основних завдань, а також ризиків та факторів, які негативно впливають на виконання функцій і завдань БЕБ.

З метою аналізу та оцінки діяльності Бюро економічної безпеки України щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки України, Рахункова палата у 2025 році провела аудит відповідності на тему «Протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави» за період від моменту створення БЕБ до 2024 року включно згідно з планом роботи [26].

Результати цього аудиту надають можливість визначити наскільки БЕБ та його територіальні підрозділи забезпечили повноту виконання завдань, визначених профільним Законом [31], та якою мірою вдалося досягнути запланованих результативних показників у цій сфері.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

2.1. Організація державного фінансового контролю в Україні для забезпечення економічної безпеки

Організація державного фінансового контролю в Україні для забезпечення економічної безпеки покладається на кілька ключових інституцій, які складають її систему органів державного фінансового контролю. Це:

– органи загального державного контролю, до яких належать Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, тобто органи загальної компетенції, що реалізують повноваження у сфері державного фінансового контролю поряд з іншими своїми повноваженнями;

– органи спеціального контролю, яким делеговані відповідні повноваження з фінансового контролю, а саме: Міністерство фінансів України, Рахункова палата, Державна аудиторська служба України, Державна казначейська служба України, Державна податкова служба України, Державна митна служба України.

Мета, завдання, предмет, методи і звітування ключових інституцій в Україні, які складають її систему органів державного фінансового контролю у контексті забезпечення її економічної безпеки, зведено до табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Мета, завдання, предмет, методи і звітування ключових інституцій державного фінансового контролю України щодо забезпечення економічної безпеки

Мета	Завдання	Предмет	Методи	Звітування
1	2	3	4	5
Досягнення високого та стійкого економічного зростання. Ефективне задоволення потреб населення.	Виявлення загроз: ідентифікація потенційних ризиків у фінансовій, зовнішньо економічній, інвестиційній, енергетичній,	Взаємозв'язки та відносини в економічній системі, що забезпечують її життєздатність. Сукупність складових безпеки:	Моніторинг: постійний контроль ключових показників (фінансових, макроекономічних, соціальних). Аналіз загроз: оцінка поточного стану та виявлення причин.	Стратегічні документи: публікація звітів про стан національної безпеки (Стратегія національної безпеки тощо).

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5
Захист національних інтересів на міжнародном у рівні. Забезпечення фінансової стійкості та незалежності держави.	продовольчій та інших сферах. Створення захисту: формування системи захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз (наприклад, корупції, недобросовісної конкуренції). Регулювання: встановлення правових та економічних норм для забезпечення стабільності. Протидія правопорушенням: боротьба з незаконними діями, що шкодять економіці (функція БЕБ).	фінансова, інвестиційна, інформаційна, ресурсна, кадрова тощо. Система управління національними ресурсами та економічними процесами.	Прогнозування: моделювання майбутніх сценаріїв розвитку. Регулювання: застосування економічних, правових інструментів для стабілізації (наприклад, податкова політика, бюджетне планування). Оперативні заходи: дії правоохоронних органів (БЕБ).	Статистична звітність: Збір та аналіз даних державними органами (Мінфін, НБУ, ДССУ). Діяльність БЕБ: звітування про результати протидії економічним злочинам. Публічні доповіді: щорічні звіти Уряду, РНБОУ.

Джерело: складено автором

Кабінет Міністрів України, як суб'єкт державного фінансового контролю, здійснює загальний нагляд за діяльністю органів державного фінансового контролю та затверджує нормативно-правові акти, що регулюють цю сферу, та через Міністерство фінансів України здійснює загальний фінансовий контроль, формує бюджетну політику та здійснює контроль за її виконанням.

Вищим державним колегіальним органом фінансового контролю (аудиту) в Україні, відповідно до чинного законодавства, є Рахункова палата, яка здійснює парламентський контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням від імені Верховної Ради України на підставі Закону України «Про Рахункову палату» [40]. До того ж Рахункова палата є єдиним органом незалежного зовнішнього контролю в Україні. Вона утворюється Верховною Радою і підзвітна їй, але при цьому наділена організаційною, функціональною та фінансовою незалежністю, правом самостійно визначати цілі та об'єкти для свого контролю.

Державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) забезпечується Рахунковою палатою шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту діяльності (ефективності), аудиту відповідності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів [40, ст. 4].

Центральним органом виконавчої влади, уповноваженим Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю, є Державна аудиторська служба України, яка у своїй діяльності керується Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [37], Положенням про Державну аудиторську службу України [28].

Державна аудиторська служба України реалізує державний фінансовий контроль через здійснення державного фінансового аудиту, перевірки закупівель, інспектування (ревізії) та моніторингу закупівель.

Ще одним центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, бухгалтерського обліку, виконання бюджетів, є Державна казначейська служба України, яка здійснює свою діяльність під керівництвом та організаційним забезпеченням Кабінету Міністрів України згідно з Положенням про Державну казначейську службу України [34].

Контрольна діяльність Державної казначейської служби України спрямована на забезпечення ефективного та цільового використання бюджетних коштів, а також на дотримання законодавства у сфері фінансів шляхом контролю за надходженням і використанням коштів державного та місцевих бюджетів, коштів позабюджетних фондів, а також інших коштів, що перебувають на казначейському обслуговуванні.

Державна податкова служба України (ДПС), як центральний орган виконавчої влади, реалізує державну податкову політику та державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Функцію фінансового контролю ДПС виконує шляхом

забезпечення контролю за своєчасністю, достовірністю та повнотою нарахування та сплати податків, зборів, єдиного внеску до бюджету та відповідних позабюджетних фондів.

Державна митна служба України реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи; здійснює фінансовий контроль через митний контроль та стягнення митних платежів.

Свою діяльність і ДПС України, і Державна митна служба України, проводять, керуючись відповідними Положеннями, затвердженими Кабінетом Міністрів України 6 березня 2019 р. [35].

Державний фінансовий контроль забезпечується органом державного фінансового контролю через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі [37, ст. 2].

Державний фінансовий аудит полягає у перевірці та аналізі органом державного фінансового контролю фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. Він поділяється на зовнішній та внутрішній, які відрізняються своєю метою, обсягом та суб'єктами, що їх проводять.

Так, згідно із законодавством України, державний зовнішній фінансовий аудит є основною прерогативою Рахункової палати. Він забезпечується, як зазначалось раніше, здійсненням фінансового аудиту, аудиту діяльності (ефективності), аудиту відповідності, експертизи, аналізу тощо.

Рахункова палата проводить фінансовий аудит достовірності фінансової звітності урядових органів та інших державних установ, які отримують гроші від бюджету країни. Фінансовий аудит проводиться з метою перевірки ефективності використання державних коштів та їх призначення.

На відміну від фінансового аудиту аудит діяльності (ефективності) контролюємого об'єкта зосереджується на оцінці результативності його

діяльності, тобто на досягненні поставлених цілей, з метою розробки пропозицій щодо вдосконалення системи фінансового управління і контролю, підвищення ефективності використання ресурсів.

«Аудит ефективності спрямований на аналіз та оцінку того, наскільки економічно, ефективно та результативно суб'єкт контролю використовує свої ресурси відповідно до цілей сталого розвитку та етичних цінностей» – зазначають Ю.Б. Слободяник, Ю.Ю. Крігер [49, с. 109].

Сутність аудиту відповідності полягає у перевірці законності, своєчасності та повноти прийняття управлінських рішень, відповідності діяльності об'єктів контролю законодавству та кращим практикам у відповідній сфері [24].

Державний внутрішній фінансовий аудит проводиться Державною аудиторською службою України. Вказаною службою також проводиться державний фінансовий аудит, а також інспектування та контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель й здійснюється моніторинг закупівель.

Державний фінансовий аудит включає комплексну перевірку фінансової звітності контролюємого об'єкта для отримання об'єктивної оцінки його діяльності, виявлення можливих помилок та ризиків, а також для надання рекомендацій щодо вдосконалення фінансового обліку та контролю.

Інспектування здійснюється у формі ревізії та полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольної установи з метою виявлення наявних фактів порушень законодавства, встановлення винних посадових і матеріально відповідальних осіб у їх допущенні.

На підконтрольних установах, де за відповідний період проведено державний фінансовий аудит фінансово-господарської діяльності, інспектування за ініціативою органу державного фінансового контролю не проводиться [37, ст. 4].

Контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель здійснюється

шляхом проведення моніторингу закупівлі відповідно порядку, що встановлений Законом України «Про публічні закупівлі» [39], а також під час державного фінансового аудиту та інспектування. Моніторинг закупівлі при цьому здійснюється за місцезнаходженням органу державного фінансового контролю.

Державний фінансовий контроль в Україні органами контролю здійснюється у певній послідовності, яка складається з планування, підготовки, проведення перевірки, складання акту, розгляд результатів та вжиття заходів реагування. Послідовність дій визначається законодавством та організаційно-методичними документами відповідних органів державного фінансового контролю.

На етапі планування органи державного фінансового контролю складають плани перевірок, визначають об'єкти контролю, строки та обсяги перевірок.

Підготовка до проведення контрольного заходу включає організацію необхідних документів, визначення складу контрольної групи, підготовку робочих місць та інше.

Проведення перевірки – найбільш відповідальний етап, на якому здійснюються документальні та фактичні перевірки фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю, виявляються порушення та надається оцінка їх наслідків.

Фіксація результатів перевірки, виявлених фактів порушень, їх обґрунтування та аналіз відображають у акті перевірки.

Далі здійснюється розгляд результатів перевірки, при якому обговорюються результати перевірки з керівництвом об'єкта контролю, надаються пояснення та обґрунтовуються заперечення.

Вжиття заходів реагування – це застосування заходів впливу до порушників, наприклад, накладення штрафів, стягнення коштів, притягнення до відповідальності тощо. Без вжиття заходів реагування за результатами фінансового контролю результати перевірки не призводять до жодних наслідків для об'єкта контролю, а їх наявність сприяє усуненню виявлених порушень та

запобігає їх повторенню.

2.2. Методи контролю за ефективністю діяльності Бюро економічної безпеки

БЕБ не є органом державного фінансового контролю в традиційному розумінні, але його діяльність має значний вплив на фінансову сферу та економічну безпеку держави, тому потребує контролю за якістю та результативністю діяльності.

До методів контролю за ефективністю діяльності БЕБ належать: зовнішня незалежна оцінка, аудит, а також внутрішні механізми контролю.

Так Законом України № 1150-IX «Про Бюро економічної безпеки України» (ст. 35) передбачається контроль за діяльністю Бюро економічної безпеки України насамперед через звітність Директора Бюро економічної безпеки України, якій подає її для висновку Раді громадського контролю при БЕБ [31, ст. 35], яка є зовнішнім постійно діючим колегіальним виборним органом, утвореним для здійснення громадського контролю за діяльністю БЕБ.

Щодо фінансового контролю за діяльністю БЕБ, то, відповідно до ст. 34 Закону України № 1150-IX, та Положенню про Раду громадського контролю при Бюро економічної безпеки України [29], до повноважень Ради громадського контролю віднесено заслуховування на засіданнях Ради інформації про виконання планів і завдань й розгляд звітів, серед яких: фінансова звітність, звіти про виконання паспорта бюджетної програми та результати оцінки її ефективності за рік.

За результатами розгляду інформації згідно з Положенням Радою складається та затверджується висновок щодо кожного зі звітів, який оприлюднюється на сайті БЕБ.

Через один рік та через три роки після призначення Директора БЕБ проводиться зовнішнє незалежне оцінювання (аудит) ефективності діяльності Бюро економічної безпеки України. Для цього, як зазначалось у попередньому

розділі, Кабінет Міністрів України Постановою № 1398 визначив «Порядок проведення незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Бюро економічної безпеки» [36].

Порядком визначена процедура проведення незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Бюро економічної безпеки з метою встановлення відповідності якості та результативності його щодо виконання основних завдань, а також ризиків та факторів, які негативно впливають на виконання функцій і завдань БЕБ, визначених Законом України № 1150-IX [31].

Для проведення незалежної оцінки (аудиту) Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх трьох років до проведення оцінки надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері підтримки реформ, спрямованих на протидію правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, призначається комісія у складі трьох осіб, визначених Секретаріатом Кабінету Міністрів та погоджених зазначеними міжнародними та іноземними організаціями.

Об'єктами проведення комісією оцінки є управління та організаційна спроможність БЕБ, забезпечення її незалежності та надання йому необхідних ресурсів, а також діяльність БЕБ [36, п. 12]:

- з виявлення зон ризиків у сфері економіки, здійснення оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення;
- у сфері забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави;
- зі збирання та аналізу інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому та діяльність із планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до підслідності БЕБ;
- з виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням

та використанням міжнародної технічної допомоги;

– зі складення аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки.

Оцінка проводиться за кожним із зазначених об'єктів за методикою визначеною Порядком [37] відповідно до критеріїв проведення оцінки.

Основні методи проведення оцінки комісією зображено на рис. 2.1.

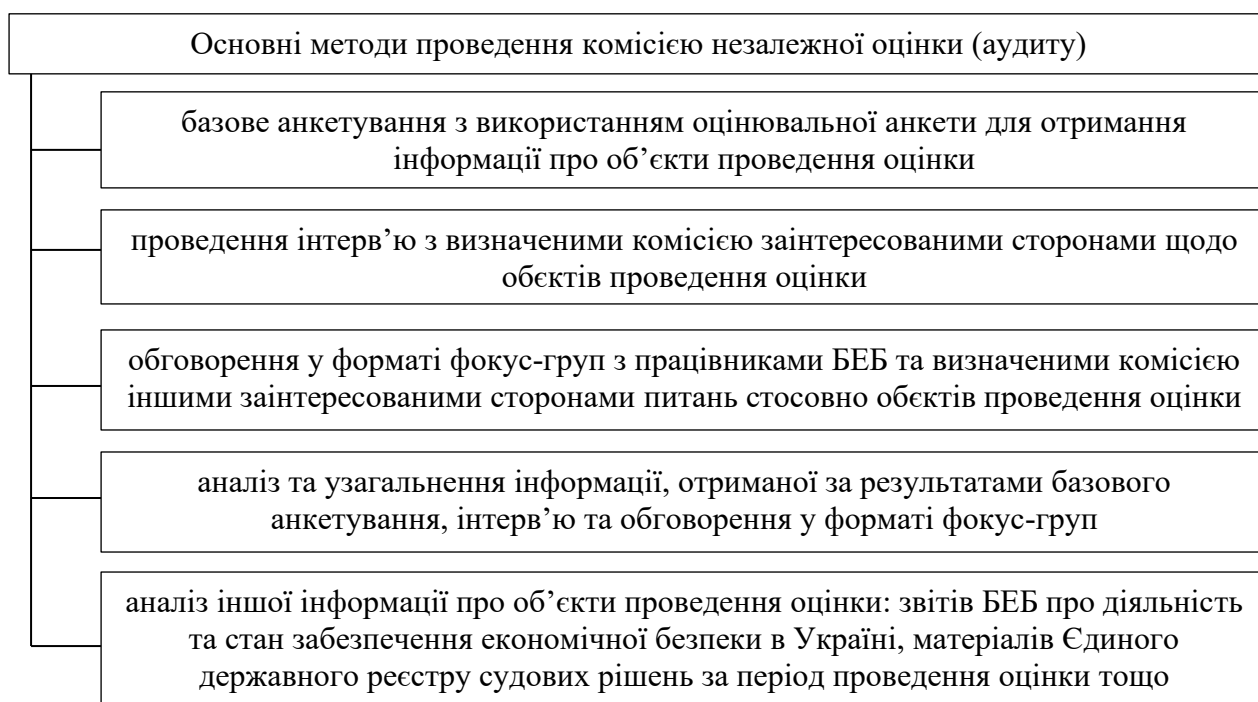

Рис. 2.1. Основні методи проведення незалежної оцінки діяльності БЕБ

Джерело: складено автором на підставі [36]

Під час проведення оцінки комісія визначає й зовнішні чинники та обставини, що можуть впливати на ефективність діяльності БЕБ, які зазначаються у звіті з обґрунтованим висновком щодо ефективності діяльності Бюро, а також рекомендації щодо усунення виявлених недоліків у роботі та посилення ефективності діяльності органу.

Зазначимо, що висновок Комісії з проведення оцінювання про неефективність діяльності Бюро економічної безпеки України та неналежне виконання обов'язків його Директором є підставою для припинення повноважень його Директора.

За результатами незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності БЕБ право ініціювати проведення державного фінансового контролю належить Кабінету Міністрів України, Міністерству фінансів України, Державній аудиторській службі України, а також Рахунковій палаті.

Проте правом ініціювати проведення державного фінансового контролю щодо проведення перевірок фінансово-господарської діяльності певних суб'єктів господарювання або щодо виявлених порушень, які можуть бути предметом державного фінансового контролю, наділена Рада громадського контролю при БЕБ, яка може звертатися до відповідних органів державної влади, зокрема до Державної аудиторської служби.

Щодо внутрішнього контролю в БЕБ, такий контроль щорічно проводиться в центральному апараті та територіальних управліннях БЕБ. Внутрішнім контролем охоплюються питання планування діяльності в БЕБ, управління бюджетними коштами, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової і бюджетної звітності, забезпечення захисту активів від втрат, цільового і ефективного використання бюджетних коштів та інші питання, що не обмежуються лише фінансовими аспектами діяльності БЕБ.

Для проведення внутрішнього контролю наказом БЕБ затверджено відповідну інструкцію з організації та здійснення внутрішнього контролю в Бюро економічної безпеки України [45], де прописано, що організація та здійснення внутрішнього контролю в БЕБ спрямовується на ефективність, результативність та прозорість діяльності, запобігання настанню порушень та збитків, шляхом:

- забезпечення прозорості методів та заходів управління БЕБ;
- функціонування елементів внутрішнього контролю;
- запровадження чітких систем (порядків) планування діяльності та контролю за їх виконанням;
- оцінки досягнутих результатів тощо.

Найбільш застосовані заходи внутрішнього контролю в БЕБ показано на рис. 2.2.

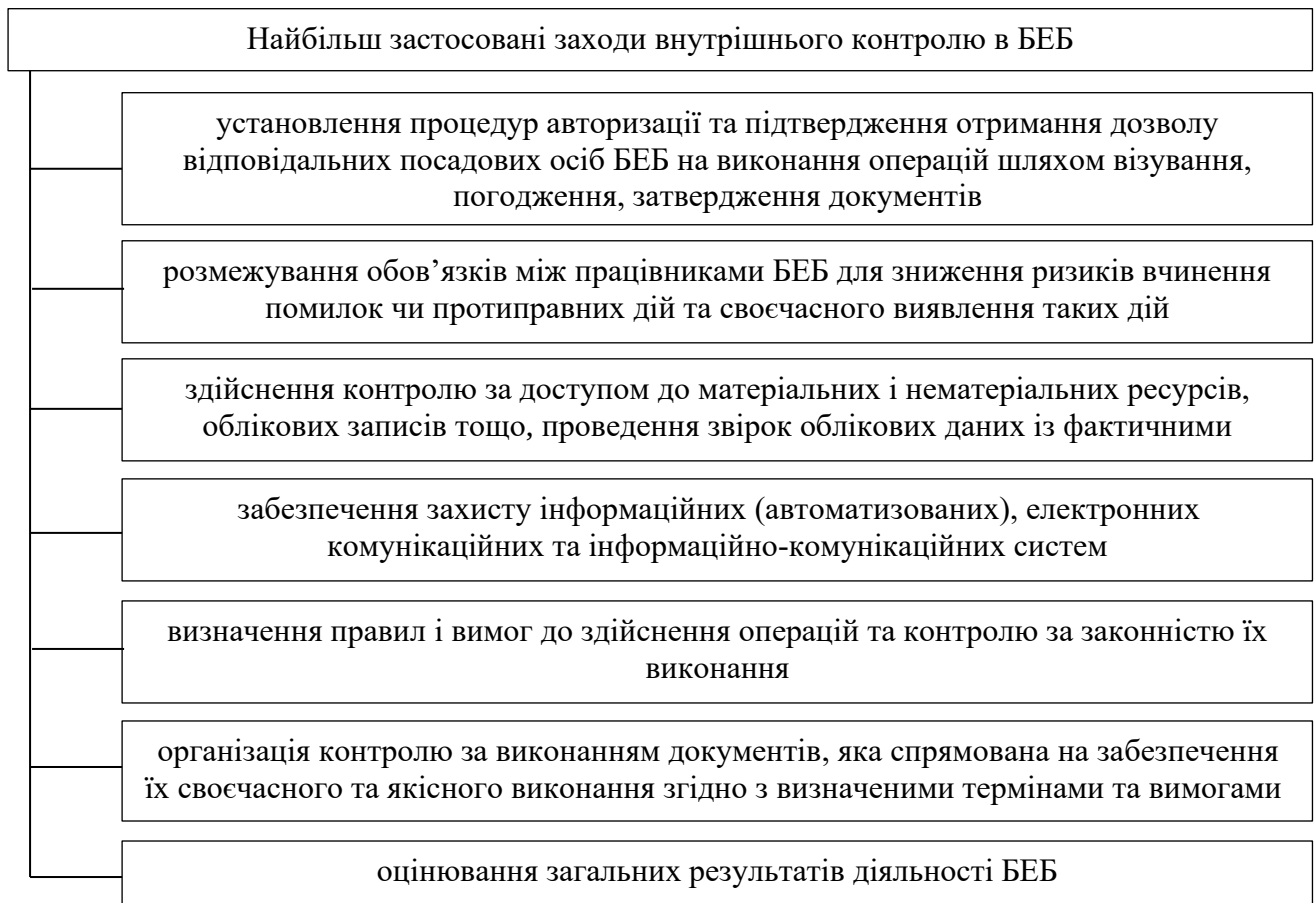

Рис. 2.2. Заходи внутрішнього контролю в БЕБ

Джерело: складено автором на підставі [36]

Для здійснення внутрішнього аудиту, відповідно до Бюджетного кодексу України [5, ст. 26], наказом БЕБ від 15 травня 2025 р. № 83 [43] утворено аудиторський комітет Бюро економічної безпеки України, положення про який у 2025 році у стадії розробки.

І, як зазначалось у першому розділі, Рахунковою палатою України у 2025 році проведено аудит відповідності на тему «Протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави», мета якого – аналіз та оцінка діяльності Бюро економічної безпеки України щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки України.

2.3. Аналіз результатів діяльності БЕБ та їх аудиту щодо протидії правопорушенням за 2022-2024 роки

В межах аудиту відповідності на тему «Протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави», Рахункова Палата України у 2025 році провела аудит діяльності БЕБ за період від моменту його створення по 2024 рік включно, в межах якого досліджується достатність та відповідність законодавству нормативно-правової бази, організаційно-управлінських рішень, матеріально-технічного і фінансового забезпечення для виконання завдань у сфері протидії зазначеного виду порушень.

Одним з основних джерел цього аудиту стали звіти про діяльність, які директор Бюро економічної безпеки України щороку до 1 березня подає до Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України і які потім презентується на засіданні Верховної Ради України.

Державний контроль за дотриманням законодавства щодо протидії, що посягають на функціонування економіки держави, БЕБ здійснює згідно з Законом України «Про Бюро економічної безпеки України». Крім цього, БЕБ має власну систему нормативних документів, до яких входять постанови, накази, інструкції, що відповідають загальнодержавному законодавству України і постійно переглядаються на предмет відповідності чинному правовому полю.

Щодо достатності та відповідності законодавству нормативно-правової бази, яка регулює діяльність БЕБ, варто зазначити, що у законодавстві України немає єдиного загального визначення поняття «економічна безпека», тому нормативно-правова база щодо забезпечення належного рівня економічної безпеки держави потребує удосконалення у напрямку приведення її до міжнародних вимог для максимального забезпечення національних інтересів держави й можливості протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам у зазначеній сфері. Саме тому протягом періоду існування в БЕБ постійно триває робота з напрацювання пропозицій щодо вдосконалення законодавства України, що

регулює його діяльність та покладені завдання з протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Аналіз результатів вказаної роботи проведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Аналіз результатів роботи БЕБ з вдосконалення законодавства України
у 2022-2024 роках

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни (+, -) 2024 р. порівняно з:	
				2022	2023
Кількість наданих пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки, од.	13	20	18	5	-2
2. Кількість складених аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів та органів місцевого самоврядування з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки, од.	252	650	881	629	231
Кількість складених інформаційних документів*, од	667	1948	1911	1244	-37

* – матеріали, включаючи законодавство, що регулює діяльність БЕБ, звіти про його роботу, офіційні документи, а також матеріали, що надаються іншим державним органам у відповідь на запити.

Джерело: Інформація про досягнення запланованої мети, завдань та результативних показників бюджетних програм, а також цілей державної політики за результатами 2024 року [50].

Не зважаючи на те, що у 2024 році окремі показники таблиці нижче, ніж у попередніх періодах, вони більші планових показників за бюджетною програмою.

Як зазначалось у попередньому розділі (параграф 1.2), БЕБ здійснювало свою діяльність в умовах обмеженого фінансування з боку держави протягом тривалого часу, що створює ризик неможливості повноцінного виконання ним функцій та завдань з впровадження комплексної реформи, направленої на забезпечення державної економічної безпеки.

Незважаючи на недостатність фінансування, протягом 2022-2024 років

БЕБ вдалось в найкоротші терміни забезпечити працівників необхідними матеріально-технічними ресурсами, утворити дев'ять територіальних управлінь, здійснити ряд заходів щодо забезпечення кібербезпеки, налагодити процеси обміну інформацією з державними органами.

Недостатність фінансування, тобто наданих кредитів з бюджету за бюджетною програмою: 6491010 «Керівництво та управління у сфері економічної безпеки», підтверджується даними звітів про діяльність БЕБ за 2022-2024 роки та про виконання паспорта бюджетної програми на 2022-2024 роки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Аналіз показників фінансування діяльності Бюро економічної діяльності
у 2022-2024 роках

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. порівняно з:		Темпи зростання (зниження) 2024 р. у % до:	
				2022	2023	2022	2023
Загальна потреба БЕБ за бюджетним запитом, тис. грн	1399243,0	2384063,6	5638466,0	4239 223,0	3254 402,4	402,97	236,51
Затверджено у паспорті бюджетної програми (тис. грн), у тому числі:	621604,5	757991,1	1353 231,9	731627,4	595240,8	217,70	178,53
загальний фонд	621604,5	757991,1	1353 140,9	731536,4	595149,8	217,69	178,52
спеціальний фонд	0,0	0,0	91,0	91,0	91,0	–	–
Касові видатки (тис. грн), у тому числі:	275372,2	755546,4	1204794,1	929421,9	449247,7	437,51	159,46
загальний фонд	275372,2	721014,7	1144 024,5	868652,3	423009,8	415,45	158,67
спеціальний фонд	0,0	34531,7	60769,6	60769,6	26237,9	–	175,98
Відхилення (тис. грн), у тому числі:	-346232,3	-2444,7	-148437,8	197794,5	-145993,1	42,87	6071,82
загальний фонд	-346232,3	-36976,4	209116,4	137115,9	-172140,0	60,40	565,54
спеціальний фонд	0,0	34531,7	60678,6	60678,6	26146,9	–	175,72
Відсоток забезпечення бюджетного запиту	44,42	31,79	24,00	-20,4	-7,8	54,02	75,49
Відсоток забезпечення фінансування бюджетної програми, %	44,30	99,68	89,03	44,7	-10,6	200,97	89,32

Джерело: розраховано автором на підставі [11, 13]

Дані таблиці 2.3 вказують, що затверджено у паспорті бюджетної програми у 2022 році лише 44,42 %, а у наступних роках ще нижче: у 2023 році 31,79 %, у 2024 році 24,0 % поданого Бюджетного запиту БЕБ. Безумовно, на це

вплинув воєнний стан України, у зв'язку з чим виникла гостра необхідність спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету для оперативного забезпечення непередбачених видатків внаслідок надзвичайних ситуацій, спричинених повномасштабним вторгненням.

Проте аналіз звітів БЕБ про виконання паспорта бюджетної програми засвідчив поступове збільшення фінансування у дослідженому періоді на бюджетну програму. Таке збільшення у 2024 році порівняно з 2022 роком склало 731627,4 тис. грн, а з 2023 – 595240,8 тис. грн..

Забезпечення фінансування бюджетної програми касовими видатками складає у 2022 році 44,3 % при недоотриманні касових видатків на суму 346232,3 тис. грн; у 2023 – 99,68 %, оскільки недоотриманні касові видатки незначні; у 2024 році – 89,03 %, сума недоотриманих фінансів склала 148437,8 тис. грн.

Недостатність фінансування блокує і можливість повноцінно укомплектувати штат БЕБ, у тому числі й центрального апарату (табл. 2.4), що обмежує можливості у проведенні розслідувань фінансових злочинів, виявленні схем і фактів ухилення від сплати податків тощо.

Таблиця 2.4

Аналіз кадрового забезпечення центрального апарату БЕБ

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. порівняно з:	
				2022	2023
Загальна чисельність працівників центрального апарату БЕБ, од.	432	514	533	101	19
Штатний розпис центрального апарату, од.	700	700	700	–	–
Вакансії у центральному апараті, од.	268	186	167	-101,00	-19,00
Забезпеченість центрального апарату, %	61,71	73,43	76,14	14,43	2,71

Джерело: складено автором за даними звітів БЕБ [11]

Хоча число вакансій щорічно зменшується (від 268 од. у 2022 році до 167 у 2024 році), кадрове забезпечення центрального апарату залишається низьким

і на кінець 2024 року склало 76,14 %.

Це також стосується і забезпеченості кадрами утворених територіальних управлінь БЕБ (див. табл. 1.3), кількість яких також менше запланованої, що обумовлено Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» від 20.06.2024 [32], яким відтерміновано процес створення нових територіальних управлінь БЕБ до призначення директора БЕБ за новою процедурою.

Зазначимо, що до цього часу призначення директора БЕБ відбувалось Кабінетом Міністрів України за пропозицією комісії з проведення конкурсу з трьох осіб, визначених Радою національної безпеки і оборони України та трьох осіб, визначених ВРУ за поданням його комітетів з питань системи оподаткування і організації та діяльності правоохоронних органів, оперативно-розшукової діяльності.

За новою процедурою до складу конкурсної комісії входять особи, визначені Кабінетом Міністрів України, у тому числі «на підставі пропозицій міжнародних та іноземних організацій, які відповідно до міжнародних або міждержавних угод протягом останніх трьох років до дня завершення строку повноважень Директора Бюро економічної безпеки України або до дня дострокового припинення його повноважень (звільнення) надавали Україні міжнародну технічну допомогу у сфері запобігання і протидії корупції та/або у сфері реформування органів правопорядку» [31, ст. 15].

Загалом рівень укомплектованості БЕБ станом на 01 січня 2025 року становить 30,6 % (станом на 01 січня 2024 року вона складала 26,5 %). Це пов'язано з воєнним станом через збройну агресію російської федерації; скасуванням конкурсного добору на посади державної служби та заборонаю здійснення прийняття на службу до БЕБ осіб, які мають спеціальні звання, без проведення конкурсної процедури. Все це унеможливило прийняття працівників та заповнення штатної чисельності БЕБ. Крім цього, одною з причин недоукомплектованості штату БЕБ, як зазначено вище, є недостатність фінансування, у тому числі на оплату праці (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Аналіз використання БЕБ бюджетних коштів за загальним фондом у розрізі
напрямів у 2022-2024 роках

Напрямок використання		2022	2023	2024	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. порівняно з:		Темпи зростання (зниження) 2024 р. у % до:	
Показник	КЕКВ*				2022	2023	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Оплата праці, млн грн	2110	433,9	754,5	786,3	352,4	31,8	181,22	104,21
Нарахування на оплату праці, млн грн	2120	95,5	166	172,3	76,8	6,3	180,42	103,80
Інші видатки, млн грн	5000	797,2	1432,9	160,2	-637,0	-1 272,7	20,10	11,18
Інші виплати населенню, млн грн	2730	–	–	11,8	11,8	11,8	–	–
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв, млн грн	2270	17,8	19,5	13,2	-4,6	-6,3	74,16	67,69
Окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку, млн грн	2282	5,3	4,7	0,2	-5,1	-4,5	3,77	4,26
Соціальне забезпечення, млн грн	2700	49,5	6,4		-49,5	-6,4	0,00	0,00
Усього, млн грн	–	1399,2	2384,0	1144,0	-255,2	-1 240,0	81,76	47,99

* КЕКВ – коди економічної класифікації видатків

Джерело: складено автором за даними звітів про діяльність БЕБ [11]

Отже, за КЕКВ 2110 витрати на заробітну плату, винагороди, допомогу та премії для штатних працівників БЕБ, які мають спеціальні звання або посади, та відповідно й нарахування на оплату праці (КЕКВ 2120 – нарахування ЄСВ на фонд оплати праці) у досліджуваному періоді мають тенденцію до збільшення. Так на оплату праці працівників БЕБ у 2024 році використано порівняно з 2022 роком на 352,4 млн грн (або на 81,22 %) більше, оскільки чисельність працівників за цей період збільшилась з 683 осіб до 1224 осіб (див. табл. 1.3).

Зміни інших видатків (КЕКВ 5000) показують, що в БЕБ здійснювався перерозподіл бюджетних асигнувань в розрізі КЕКВ у межах загального обсягу бюджетних призначень за бюджетною програмою для гнучкого управління видатками та ефективного їх використання.

Зміни за КЕКВ 2282 показують оплату за підвищення кваліфікації державних службовців БЕБ, результатом яких є отримання відповідного

документу. Вона зменшилась з 5,3 млн грн у 2022 році до 0,2 млн грн у 2024 році. А за КЕВК 2730 у 2024 році в БЕБ здійснено відшкодування витрат (компенсація) у сумі 11,8 млн грн, пов'язаних з піднаймом (наймом) жилих приміщень особам, що мають спеціальні звання БЕБ; за КЕВК 2700 здійснювалися соціальні виплати співробітникам. Вони зменшились у 2024 році порівняно з 2022 роком на 49,5 млн грн.

Як бачимо за наведеною вище інформацією, діяльність БЕБ відбувається в нестабільних економічних умовах, але результати діяльності його у 2022-2024 зростають за більшістю показників з розслідування кримінальних проваджень (КП) органами досудового розслідування БЕБ, створення аналітичних продуктів в результаті інформаційно-аналітичної діяльності тощо (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Узагальнені показники діяльності БЕБ у 2022-2024 роках

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. порівняно з:		Темпи зростання (зниження) 2024 р. у % до:	
				2022 р.	2023 р.	2022 р.	2023 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Результати інформаційно-аналітичної діяльності							
створено аналітичних продуктів, од.	282	1005	1605	1323	600	569,15	159,70
сума складених аналітичних продуктів, млрд грн	13,5	155,9	139,8	126,3	-16,1	1035,56	89,67
виявлено ризики втрат державних коштів, млрд грн	26,3	207,5	189,6	163,3	-17,9	720,91	91,37
направлено рекомендації до державних органів, од.	252	650	881	629	231	349,60	135,54
упереджено втрат держави на суму, млрд грн	1,99	8,8	12	10,01	3,2	603,02	136,36
Основні показники роботи органів досудового розслідування БЕБ							
упродовж року перебувало КП, од.	961	4558	6805	5844	2247	708,12	149,30
розпочато КП, од.	442	2072	3108	2666	1036	703,17	150,00
до суду направлено усього КП, од.	29	342	681	652	339	2348,28	199,12
відсоток направлених до суду КП у загальній їх кількості	3,02	7,50	10,01	6,99	2,50	331,62	133,37
Забезпечення відшкодування збитків за направленими до суду кримінальних впроваджень							
сума збитків у направлених до суду КП, млн грн	154,1	1937,5	16603	16448,9	14665,5	10774,17	856,93
відшкодовано збитки до бюджету у направлених до суду КП, млн грн	33,3	544,3	5301,0	5267,7	4756,7	15918,92	973,91

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
відсоток відшкодованих збитків до бюджету у направлених до суду КП, %	21,61	28,09	31,93	10,32	3,84	147,75	113,65
накладено слідчими арешт на майно у закінчених КП, млн грн	7,7	1229,1	1411,0	1403,3	181,9	18324,68	114,80

Джерело: складено автором за даними звітів БЕБ [11]

Як бачимо, показники діяльності БЕБ та їх аналіз, які наведені у табл. 2.6, мають переважно позитивну динаміку. Це стосується й:

- аналітичних продуктів (результатів аналітичних досліджень БЕБ), кількість яких зросла у 2024 році порівняно з 2022 роком на 1323 одиниці; а сума складених аналітичних продуктів збільшилась з 13,5 млрд грн у 2022 році до 139,8 млрд грн у 2024 році;

- упередження втрат держави, які зросли у досліджуваному періоді з 1,99 млрд грн до 12,0 млрд грн;

- основних показників роботи органів досудового розслідування БЕБ, в результаті чого зріс відсоток направлених до суду кримінальних проваджень від 3 до 10 та склав у 2024 році за темпом зростання 331,62 % до 2022 року, та 133,37 % до 2023 року.

Відсоток відшкодованих збитків до бюджету у направлених до суду кримінальних проваджень також збільшився у 2024 році. Темп зростання його склав відповідно 147,75 % до 2022 року та 113,65 % до 2023 року.

Наразі Бюро знаходиться на шляху інституційного становлення, найважливіші пріоритети якого на підставі SWOT-аналізу (додаток Ж) визначено у Стратегії інституційного розвитку Бюро економічної безпеки України до 2027 року [12].

Аналіз результатів діяльності БЕБ, а також можливостей та загроз засвідчив, що БЕБ має значний потенціал для розвитку. У результаті проведення SWOT-аналізу також було визначено чинники негативного впливу на досягнення стратегічних цілей та результатів БЕБ.

Чинники негативного впливу на результати БЕБ підтвердила і рахункова палата. За результатами проведеного аудиту діяльності БЕБ у 2025 році Рахункова палата, як вищий орган фінансового контролю України, звернула увагу на прогалини законодавства щодо БЕБ, брак фінансування та кадрів, що викликано відсутністю належної координації з боку Кабміну.

Зокрема у звіті щодо аудиту відповідності на тему «Протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави» за період від моменту створення БЕБ до 2024 року включно Рахункова палата засвідчила наступне [44]:

- З моменту створення (серпень 2021 рік) і по 2024 рік включно БЕБ натрапляло на труднощі у виконанні всіх завдань, визначених законом. Зокрема, орган не запровадив цілісне середньо- та довгострокове планування, не мав засобів автоматизації для інтеграції аналітики у превентивну діяльність. Також залишалося неврегульованим питання виконання правоохоронної функції особами зі спеціальними званнями БЕБ.

- Нормативно-правова база, яка мала б забезпечити повноцінне функціонування БЕБ, станом на сьогодні залишається неповною та недосконалою, через що Бюро фактично не змогло виконати частину своїх завдань. Так за функцією Бюро щодо надання рекомендацій органам влади у сфері економічної безпеки, кількість яких за роки існування БЕБ склала 1783 рекомендацій (із сумарною оцінкою ризиків у 22,9 млрд грн) жоден нормативний акт не зобов'язував інші органи їх виконувати.

- Значна проблема – відсутність доступу до ключової інформації через прогалини у законодавстві: БЕБ не мало змоги ефективно розслідувати правопорушення у сфері міжнародної технічної допомоги за відсутністю повного доступу до інформації та чітких процедур, що обмежувало його спроможність запобігати зловживанням із коштами міжнародних партнерів.

- Аналітичні дослідження БЕБ нерівномірно охоплювали сектори економіки. Переважна більшість (60 %) усіх аналітичних продуктів стосувалися податкових порушень, а інші напрями – митна, грошово-кредитна

й інвестиційна сфери, що також мають високу фінансову значущість, були представлені значно менше.

– Внаслідок обмеженого фінансування та нестачі кадрів станом на 2024 рік із 24 передбачених територіальних управлінь Бюро реально працювали лише 9. В середньому задовольнялася лише 1/5 фінансових потреб БЕБ. Але і виділені кошти не використовувалися повністю. У 2021–2024 роках були освоєні 66,3 % виділеного фінансування – 2,2 млрд грн, а майже 1,1 млрд грн повернуто до бюджету.

– Тривалий час не фінансувалися капітальні видатки, що завадило створенню Єдиної інформаційної системи БЕБ, придбання серверного, мережевого та спеціального обладнання для захисту інформації.

Крім цього, Рахункова палата зауважила, що БЕБ зосереджене на розслідуванні злочинів, а не на запобіганні їм. Про це свідчить зміщення вектора діяльності БЕБ із протидії правопорушенням та усунення ризиків на розслідування вже вчинених злочинів, що підтверджують результати його роботи. Так за чотири роки Бюро підготувало 3182 аналітичні продукти, проте 2892 (90 %) таких матеріалів передано підрозділам детективів у випадку виявлення ризиків вчинення кримінальних правопорушень.

Зі 6805 кримінальних проваджень у 2024 році до суду направлено 681 на суму збитків 16,6 млрд грн, з яких фактично відшкодовано 5,3 мільярда.

Для усунення виявлених під час аудиту недоліків у діяльності БЕБ щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки, Рахункова палата рекомендує Кабінету міністрів України вжити заходів щодо нормативно-правового врегулювання основних питань діяльності БЕБ та зобов'язати Міністерство фінансів дотримуватись положень закону про БЕБ при розробленні проєкту закону про державний бюджет на відповідний рік.

БЕБ рекомендовано розробити проєкти необхідних нормативно-правових актів та внести їх на розгляд Кабінету міністрів, утворити та забезпечити діяльність кадрових, атестаційних і дисциплінарних комісій, а також забезпечити діяльність всіх створених територіальних управлінь.

РОЗДІЛ 3. НАПЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ДЛЯ ПОСИЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Зазначені недоліки Рахунковою палатою у діяльності БЕБ, на нашу думку, водночас пов'язані з недостатньою увагою з боку державних контролюючих органів щодо фінансового контролю за економічною безпекою держави. Так ст. 35 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» передбачено через один рік та через три роки після призначення директора Бюро економічної безпеки України проводити зовнішнє незалежне оцінювання (аудит) ефективності його діяльності [1, ст. 35, п. 6].

Нагадаємо, що реєстрація БЕБ у ЄДРПОУ, як юридичної особи, відбулася 23.08.2021 року. У тому ж місяці був призначений директор БЕБ. Проте перший державний фінансовий аудит (аудит відповідності) як захід державного фінансового контролю був проведений Рахунковою палатою лише у 2025 році.

Своєчасне проведення державного фінансового контролю за діяльністю БЕБ дозволило б уникнути зазначених недоліків у його діяльності з покладених завдань щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави.

Варто звернути увагу на Указ Президента України від 21.07.2025 № 538/2025» [45], яким було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 липня 2025 року «Про запровадження правових і організаційних заходів щодо мораторію на безпідставні перевірки та втручання державних органів у діяльність бізнесу й стимулювання економічного зростання в Україні».

Цей документ є дуже важливим, адже він спрямований на створення сприятливих умов для діяльності бізнесу шляхом обмеження безпідставних перевірок і втручань з боку державних органів. Зокрема рішення Ради національної безпеки передбачає:

– Кабінету Міністрів України «вжити разом з Національною поліцією

України, Службою безпеки України, ... за участю Офісу Генерального прокурора, Бюро економічної безпеки України, Державного бюро розслідувань у тримісячний строк додаткових взаємоузгоджених заходів щодо встановлення та ідентифікації активів фізичних і юридичних осіб, до яких застосовано спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) у вигляді блокування активів, активізувати роботу щодо стягнення в дохід держави активів, що належать таким особам, а також забезпечити розроблення та впровадження додаткових механізмів, спрямованих на виконання відповідних завдань»;

– забезпечити Державною регуляторною службою України проведення таких заходів:

- . здійснення разом з органами державного нагляду (контролю) аналізу достатності нормативно-правового врегулювання застосування заходів державного нагляду (контролю) з урахуванням необхідності мінімізації витрат та адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання й оптимізації процедур контролю із застосуванням ризикоорієнтованого підходу;

- . розроблення та реалізацію на плановій основі комплексу заходів, спрямованих на впровадження системи управління ризиками у сфері державного нагляду (контролю) та запровадження механізму оцінки ефективності діяльності органів державного нагляду (контролю), передбачивши, зокрема, ризикоорієнтований підхід і цифровізацію.

Рішенням Ради національної безпеки рекомендовано Верховній Раді України прискорити розгляд проєктів законів України, які спрямовані на зміцнення гарантій захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання шляхом посилення нагляду за додержанням законів органами, що провадять контрольну й оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування.

На нашу думку, введення в дію цього рішення Ради національної безпеки є значним кроком на шляху вдосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Існує необхідність і вирішення питання створення уніфікованих та

гармонізованих стандартів державного фінансового контролю з урахуванням його видів, об'єктів, що підлягають перевірці, та які мають відповідати рекомендаціям Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI), до складу якої сьогодні входять 195 країн світу.

Основним завданням INTOSAI є надання аудиторам усього світу можливості обміну інформацією, що становить спільний інтерес, інформацією щодо сучасних напрацювань у сфері аудиту та застосування професійних стандартів і найкращих методологій.

Сприятиме покращенню результатів контролю за економічною безпекою держави БЕБ, на нашу думку, й прийняття законопроекту «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України та уточнення окремих положень з метою забезпечення захисту прав учасників кримінального провадження» (реєстраційний № 10440-2 від 12.02.2024) [47], який знаходиться на розгляді Верховної ради.

Вказаним законопроектом зокрема запропоновано внести зміни до Законів України:

- «Про оперативно-розшукову діяльність» у частині надання виключного права органам БЕБ України та НАБУ в межах їх компетенції порушувати в установленому законом порядку питання про проведення перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та брати участь в їх проведенні, що сприятиме зменшенню фінансових порушень;

- «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» у частині виключення Національної поліції України та Служби безпеки України з переліку органів, які мають право надавати доручення органам державного фінансового контролю для проведення позапланової виїзної ревізії, що зменшить дублювання функцій.

Проблема ефективного фінансового контролю для посилення економічної безпеки України у період воєнного стану набуває особливої гостроти з огляду

на потребу у забезпеченні стабільності фінансової системи та підтримці обороноздатності держави. Особливу увагу при цьому потрібно акцентувати на витрачання бюджетних коштів та їх ефективності, тобто здатності використовувати бюджетні кошти не лише за цільовим призначенням, а й економно та обґрунтовано, забезпечуючи досягнення поставлених цілей і результатів з мінімальними затратами ресурсів.

Покращенню державного контролю та його ефективності за рахунок прозорості та законності усіх процесів, пов'язаних із проведенням заходів контролю, безумовно, сприяє цифровізація та автоматизація обробки даних. Потрібно активніше в контролі використовувати технології Big Data, які дозволяють оперативно аналізувати великі обсяги інформації, виявляти відхилення від норм, та, своєю чергою, – ефективніше виявляти корупцію та інші шахрайства для покращення безпеки держави.

Щодо БЕБ, з прийняттям Стратегії інституційного розвитку розпочато його перезавантаження. Головні стратегічні ініціативи інституційного розвитку БЕБ зокрема передбачають:

- ризикоорієнтовану аналітичну діяльність, що базується на використанні новітніх інформаційних технологій;
- дієве та ефективне запобігання, виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави, з дотриманням міжнародних стандартів та принципу верховенства права;
- функціональне забезпечення діяльності БЕБ:
 - удосконалення системи управління та контролю діяльності;
 - міжнародне співробітництво як одне із ключових елементів дієвого та ефективного алгоритму протидії виникненню та подолання кримінальних проявів у сфері економіки;
 - антикорупційні ініціативи – прагнення стати органом із нульовою толерантністю до корупції в будь-яких її формах та проявах, що сприятиме формуванню високого рівня довіри суспільства та бізнесу до діяльності органу;

. комунікаційні ініціативи – розбудова ефективної міжвідомчої взаємодії, що є передумовою успішної реалізації поставлених завдань.

Для реалізації Стратегії розроблено План дій Бюро економічної безпеки України, який містить заходи з виконання стратегічних завдань, індикатори їх результативності, відповідальних виконавців та строки виконання.

Також передбачено розроблення критеріїв оцінювання ефективності діяльності та контролю відповідно до визначених законодавством напрямів і внутрішніх індикаторів.

Результати реалізації Стратегії інституційного розвитку Бюро економічної безпеки України сприятиме й державному фінансовому контролю через:

- посилення боротьби з правопорушеннями у сфері економіки, що безпосередньо впливає на стан державних фінансів;
- забезпечення прозорості та ефективності у фінансовій сфері шляхом впровадження європейських стандартів;
- підвищення загальної стійкості економіки та фінансового стану держави в цілому узгодженою діяльністю БЕБ з іншими органами влади;
- ризикоорієнтовану аналітичну діяльність, яка дає можливість оцінки, моніторингу та контролю ризиків, що впливають на стабільність фінансового стану, що є ключовим для адекватного державного контролю.

ВИСНОВКИ

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему, оскільки негативні трансформації, що відбуваються останнім часом в державі, спричинили виникнення нових загроз для її економічної безпеки та обумовили невідкладну необхідність вдосконалення державного фінансового контролю.

Мета кваліфікаційної роботи – визначення та обґрунтування напрямів вдосконалення державного фінансового контролю для посилення економічної безпеки держави.

Згідно з завданнями у роботі визначено взаємозв'язок між державним фінансовим контролем та економічною безпекою держави. Він полягає в тому, що державний фінансовий контроль є інструментом забезпечення економічної безпеки держави.

В Україні створена система органів, що забезпечують її економічну безпеку. Основним же органом, відповідальним за протидію економічним злочинам, є Бюро економічної безпеки України. Аналіз основних економічних показників діяльності БЕБ за 2022-2024 роки засвідчив, що обмеження кадрового забезпечення та фінансові обмеження з боку держави позначились на можливості повноцінного виконання функцій та завдань БЕБ для забезпечення державної економічної безпеки.

Організація державного фінансового контролю в Україні для забезпечення економічної безпеки покладається на Кабінет Міністрів України та Рахункову палату – вищий державний колегіальний орган фінансового контролю (аудиту) в Україні.

Цей контроль здійснюється у певній послідовності, яка складається з планування, підготовки, проведення перевірки, складання акту, розгляд результатів та вжиття заходів реагування.

Оскільки БЕБ не є органом державного фінансового контролю в традиційному розумінні, тому потребує контролю за якістю та результативністю діяльності з боку органів державного фінансового контролю.

Так за планом Рахункової палати такий аудит відбувся у 2025 році, за результатами якого було звернуто увагу на прогалини законодавства щодо БЕБ, брак фінансування та кадрів. БЕБ рекомендовано розробити проєкти необхідних нормативно-правових актів та внести їх на розгляд Кабінету міністрів, утворити та забезпечити діяльність кадрових, атестаційних і дисциплінарних комісій, а також забезпечити діяльність всіх створених територіальних управлінь.

Зазначені висновки Рахункової палати щодо діяльності БЕБ, на нашу думку, пов'язані з недостатньою увагою з боку державних контролюючих органів щодо фінансового контролю за економічною безпекою держави. Отже, для вдосконалення державного фінансового контролю за економічною безпекою держави потрібно проводити його своєчасно та систематично.

Сприятиме покращенню результатів державного фінансового контролю за економічною безпекою врахування рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 липня 2025 року, яке спрямоване на створення сприятливих умов для діяльності бізнесу шляхом обмеження безпідставних перевірок і втручань з боку державних органів, оптимізації процедур контролю із застосуванням ризикоорієнтованого підходу.

Для вдосконалення державного фінансового контролю також необхідно:

- вирішення питання створення уніфікованих та гармонізованих стандартів державного фінансового контролю в Україні з урахуванням його видів, об'єктів, що підлягають перевірці, та які мають відповідати рекомендаціям Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю (INTOSAI);

- обмін інформацією в рамках INTOSAI щодо сучасних напрацювань у сфері аудиту та застосування професійних стандартів і найкращих методологій;

- внесення зміни до Законів України:

- «Про оперативно-розшукову діяльність» у частині надання виключного права органам БЕБ України та НАБУ в межах їх компетенції порушувати в установленому законом порядку питання про проведення

перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та брати участь в їх проведенні для зменшення фінансових порушень;

. «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» у частині виключення Національної поліції України та Служби безпеки України з переліку органів, які мають право надавати доручення органам державного фінансового контролю для проведення позапланової виїзної ревізії, що зменшить дублювання функцій;

– для забезпечення стабільності фінансової системи та підтримці обороноздатності держави особливу увагу під час фінансового контролю потрібно акцентувати на витрачання бюджетних коштів не лише за цільовим призначенням, а й економно та обґрунтовано, забезпечуючи досягнення поставлених цілей і результатів з мінімальними затратами ресурсів;

– потрібно активніше в контролі використовувати технології Big Data, які дозволяють оперативно аналізувати великі обсяги інформації, виявляти відхилення від норм, та, своєю чергою, – ефективніше виявляти корупцію та інші шахрайства для покращення безпеки держави.

Крім цього, сприятиме підвищенню результатів державного фінансового контролю реалізація Стратегії інституційного розвитку Бюро економічної безпеки України через:

– посилення боротьби з правопорушеннями у сфері економіки, що безпосередньо впливає на стан державних фінансів;

– забезпечення прозорості та ефективності у фінансовій сфері шляхом впровадження європейських стандартів;

– підвищення загальної стійкості економіки та фінансового стану держави в цілому узгодженою діяльністю БЕБ з іншими органами влади;

– ризикоорієнтовану аналітичну діяльність, яка дає можливість оцінки, моніторингу та контролю ризиків, що впливають на стабільність фінансового стану, що є ключовим для адекватного державного контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьєва Є. А. Роль державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки держави. *Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 лют. 2022 р.). Харків : ХНУВС, 2022. С. 41–45.
2. Атаманчук Н. І. Органи державного фінансового контролю в Україні: особливості правового забезпечення адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Нове українське право*, 2023. № 4. С. 46–51. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.4.6>.
3. Бардаш С. В., Свірко С. В. Ефективність державного фінансового контролю: підходи до оцінювання та умови підвищення. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу*, 2024. № (2). С. 3–11. DOI: 10.26642/rbo-2024-2(58)-3-11.
4. Боса І. Етимологія поняття «Економічна безпека». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6, Том 2. С.300–308 URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-50](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-50).
5. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 24.06.2025).
6. Бюро економічної безпеки України. Історія створення, основні завдання та компетенція, особливості діяльності під час воєнного стану, нормативно-правова основа діяльності / укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 524 с.
7. Валовий внутрішній продукт України. *ТОВ «МінфінМедіа»*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 21.06.2025).
8. Виконання державного бюджету України. *ТОВ «МінфінМедіа»*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2024/>. Назва з екрану.
9. Гавкалова Н. Л., Табацький М. Г. Роль державного фінансового контролю у забезпеченні економічної безпеки держави. *Вісник НУЦЗ України*.

Серія: Державне управління. 2023. № 2(19). С. 13–23. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/19336>.

10. Гнатенко В. Основні складові економічної безпеки держави. *Науковий вісник: Державне управління*. 2021. №1 (7). С. 66–81. URL: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-66-82](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-66-82).

11. Головна / Діяльність / Плани та звіти. *Бюро економічної безпеки України*. URL: <https://esbu.gov.ua/diialnist/plani-ta-zvity>.

12. Головна / Про Бюро / Місія та стратегія. *Бюро економічної безпеки України*. URL: <https://esbu.gov.ua/pro-biuro/misiia-ta-stratehichni-napriamy>.

13. Головна / Діяльність / Фінансова діяльність. *Бюро економічної безпеки України*. URL: <https://esbu.gov.ua/diialnist/finansova-diyalnist> (дата звернення: 21.09.2025).

14. Дмитрик О., Васильців Т., Мульська О., Лупак Р., Куницька-Іляш М., Дубина М. Фінансово-економічна безпека та розвиток пріоритетних секторів національної економіки України: причиново-наслідковий зв'язок. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2024. № 4(57). С. 301–316. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.57.2024.4443>.

15. Жаліло Я. А., Єрмошенко М. М., Лайко П. О.. Економічна безпека. *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 9. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. URL: <https://esu.com.ua/article-18765>.

16. Забаштанський М., Ломонос Р., Міхєєнко А. Система фінансово-економічної безпеки держави: міжнародний досвід. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, 2024. № 2 (38). С. 156–164. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-156-164](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-156-164).

17. Заверуха Д. А., Копитко М. І. Характеристика основних елементів сутності економічної безпеки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1 (65). С. 19–24. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-65-19-24>.

18. Інфляція за 2023 рік становила 5,1%. *Держстат*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3811635-inflacia-za-2023-rik-stanovila-51-derzstat.html#:~:text=Інфляція%20за%202023%20рік%20становила%205%2C1%25%>

20-20Держстат. Назва з екрану.

19. Калініченко З. Д. Економічна безпека як відображення стану економічної системи та пріоритетів держави. *Економічна безпека: організаційно-правові, інформаційно-аналітичні та оперативно-розшукові засади*: збірник тез доповідей Всеукраїнської наук.-практ конф. (16.05.2024 р.). Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. С. 75–79.

20. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 12.06.2025).

21. Левицький Я. Ю. Зміст та властивості державного фінансового контролю в забезпеченні економічної безпеки держави. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 4 (110). С. 166–177. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-166-177](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-166-177).

22. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. Харків: Право, 2022. 246 с.

23. Мелень О. Роль і місце аудиту в системі державного фінансового контролю. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 372–376. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-52>.

24. Набули чинності законодавчі зміни щодо проведення Рахунковою палатою аудиту відповідності. *Рахункова палата*. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=1904>. Назва з екрана.

25. Пасінович І. І., Гутак В. М. Фінансова безпека як складова економічної та корпоративної безпеки: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство*, 2023. № 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-24>.

26. План роботи Рахункової палати на 2025 рік. *Рахункова палата / Діяльність / 2025 рік*. URL: <https://rp.gov.ua/Plan/2025/?id=2303>.

27. Погріщук Г. Б. Головай Н. М. Сучасні проблеми та перспективи розвитку Державного фінансового контролю в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-61>.

28. Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова

Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.06.2025).

29. Положення про Раду громадського контролю при Бюро економічної безпеки України: Постанова Кабінету міністрів України від 18 серпня 2021 р. № 872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2021-%D0%BF#n16>.

30. Правдюк А. Л. Особливості законодавчого забезпечення економічної безпеки України. *Інформація і право*. 2021. № 2(37). С. 170–182. DOI: <https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/1-5/11>.

31. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.

32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України: Закон України від 20.06.2024 № 3840-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3840-20#Text>.

33. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України та уточнення окремих положень з метою забезпечення захисту прав учасників кримінального провадження: Законопроект від 12.02.2024 № 10440-2. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43692>.

34. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.06.2025).

35. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.06.2025).

36. Про затвердження Порядку проведення незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Бюро економічної безпеки: Постанова Кабінету

Міністрів України від від 16 грудня 2022 р. № 1398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1398-2022-%D0%BF#Text>.

37. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text> (дата звернення 21.06.2025).

38. Про початок діяльності Бюро економічної безпеки: Розпорядження Кабінету міністрів України від 24.11.2021 № 1493-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2021-%D1%80#Text>.

39. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення 21.06.2025).

40. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення 21.06.2025).

41. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України від 11.08.2021р. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 05.06.2025).

42. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 липня 2025 року «Про запровадження правових і організаційних заходів щодо мораторію на безпідставні перевірки та втручання державних органів у діяльність бізнесу й стимулювання економічного зростання в Україні»: Указ Президента України від 21.07.2025 № 538/2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538/2025#Text>.

43. Про утворення аудиторського комітету Бюро економічної безпеки України: Наказ БЕБ від 15 травня 2025 р. № 83. URL: <https://esbu.gov.ua/npas/pro-utvorennia-audytorskoho-komitetu-biuro-ekonomichnoi-bezpeky-ukrainy>.

44. Рахункова палата: БЕБ зосереджене на розслідуванні злочинів, а не на запобіганні їм. *Рахункова палата / Прес-центр / Новини*. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2770>. Назва з екрана.

45. Розпочато аудит діяльності Бюро економічної безпеки. *borg.expert*.

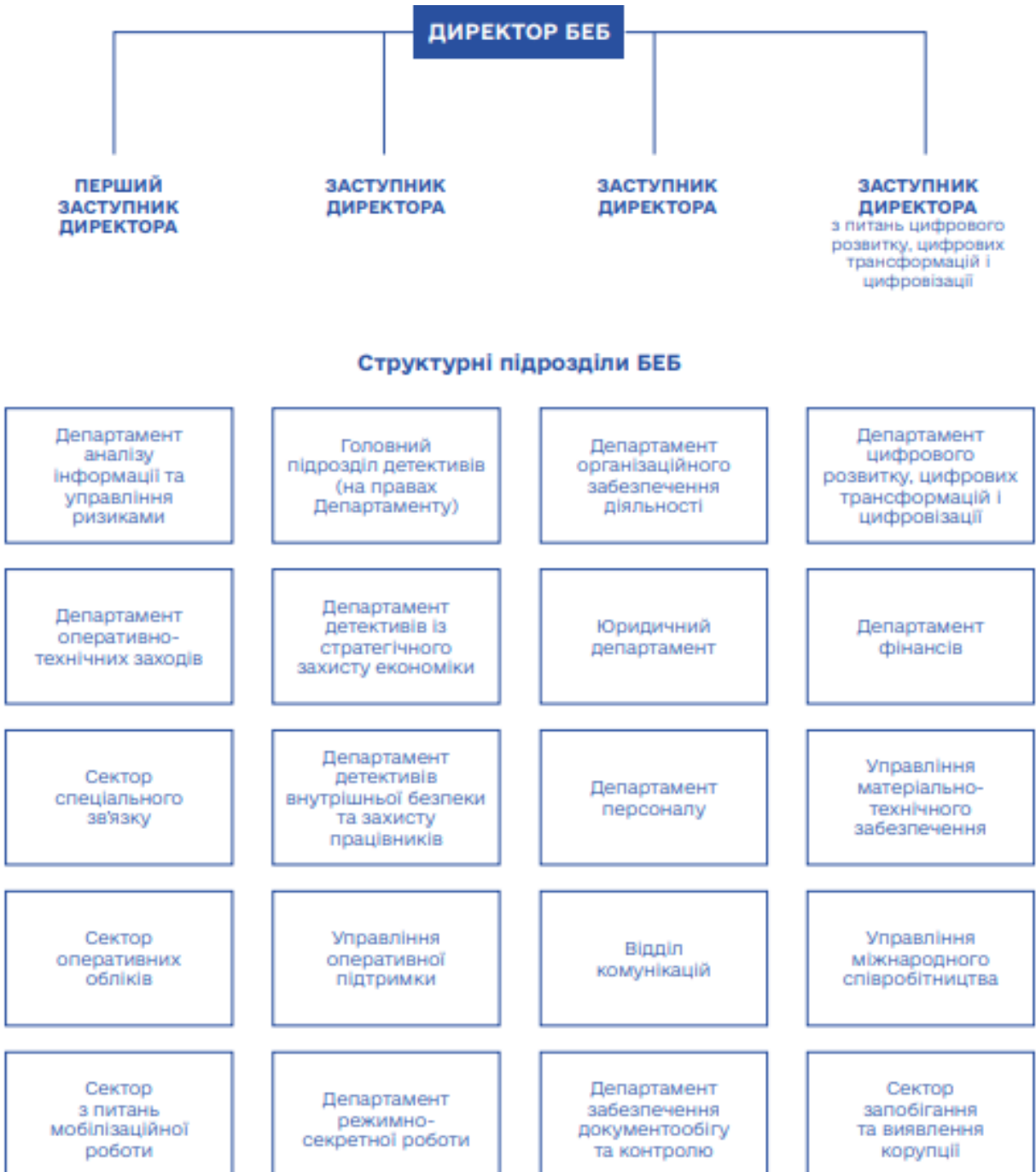
- URL: <https://borgexpert.com/news/rozpochato-audyt-diialnosti-biuro-ekonomichnoi-bezpeky>.
46. Романчук Я. Концепція національної економічної безпеки України. *International Liberty Institute*. 2024. С. 3–48. URL: https://d2c4wny57m91c4.cloudfront.net/National_Economic_Security_Ukraine_2024_8bf203014e.pdf. Назва з екрану.
47. Русіна Ю. О. Державний фінансовий контроль: основні проблеми в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми економіки*, 2025. № 2 (284). С. 148–160. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-284-148-160.
48. Сластьоненко О. О., Тістечок А. К. Ефективне забезпечення економічної безпеки України шляхом удосконалення системи оподаткування. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2022. № 74: частина 2. С. 81–85. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.47>.
49. Слободяник Ю. Б., Крігер Ю. Ю. Аудит ефективності: поняття та принципи. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. № 2 (88). С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2022-2-16>.
50. Співпраця Рахункової палати з INTOSAI. *Рахункова палата / Міжнародна діяльність / INTOSAI*. URL: <https://rp.gov.ua/INTOS/INTOSAI/?id=129> (дата звернення: 12.06.2025).
51. Статистика кримінальної протиправності. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://erdr-map.gp.gov.ua/csp/map/index.html#/table> (дата звернення 21.06.2025).
52. Таран Є. Особливості загроз економічній безпеці України в умовах глобалізації. *Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Серія Національна безпека*. 2024. № 1(1). С. 46–50. URL: <https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/1-5/11>.
53. У 2024 році інфляція в Україні зросла до 12%. *Держстат*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayina-inflyatsiya-derzhstat/33271305.html>. Назва з екрану.
54. Шепетін І. БЕБ 2.0: що не так з Бюро економічної безпеки – і як це виправити. *Інтерфакс-Україна: Українські Новини*. 2025. URL:

<https://biz.nv.ua/ukr/economics/byuro-ekonomichnoji-bezpeki-2025-yaki-ye-problemi-yak-ce-vipraviti-dumka-eksperta-50511777.html>.

55. Штатний розпис, перелік вакантних посад БЕБ. *Доступ до правди*.
URL: https://dostup.org.ua/request/shtatnii_rozpis_pierielik_vakant_2.

ДОДАТКИ

Додаток А
Організаційна структура БЕБ

Джерело: [12]

Додаток Б

ТЕРИТОРІАЛЬНІ УПРАВЛІННЯ БЕБ

Джерело: [12]

Додатки В–Е

Додаток Ж

SWOT-аналіз оцінки ключових факторів діяльності БЕБ

СИЛЬНІ СТОРОНИ (STRENGTHS) БЕБ — орган державної влади, що впроваджує нову філософію, в основу якої покладено аналітичну складову. Аналітика — це ефективний інструмент не тільки виявлення правопорушень, що вже вчинені та мають негативні наслідки для економіки країни, а й превентивного впливу на такі правопорушення. • БЕБ запобігає виникненню та забезпечує подолання кримінальних проявів у сфері економіки, а також виявляє та розслідує кримінальні правопорушення, що належать до його підслідності. • БЕБ у своїй діяльності застосовує ризикоорієнтований підхід та виявляє ризики у бюджетній, податковій, митній, грошово-кредитній та інвестиційній сферах. Це сприяє інформаційному наповненню й фаховому супроводу досудових розслідувань та оперативно-розшукової діяльності, скороченню строків їх здійснення, а також раціональному використанню ресурсів, якими володіє БЕБ.	СЛАБКІ СТОРОНИ (WEAKNESSES) • Становлення, кадрове укомплектування центрального апарату Бюро і розбудова його територіальних управлінь відбувається в умовах війни росії проти України. На час повномасштабного вторгнення росії в Україну БЕБ пропрацювало три місяці і було укомплектоване трохи більш ніж на 30% від його граничної кадрової чисельності. • Аналітична діяльність Бюро економічної безпеки України недостатньо забезпечена інформаційно та технологічно. • У недостатньому обсязі для новоствореного органу здійснюється фінансування діяльності БЕБ. Низькі видатки не дозволяють доукомплектувати штат, швидко розробити та впровадити власну автоматизовану інформаційну систему, розвивати матеріально-технічну базу БЕБ. • У більшості областях України БЕБ тимчасово не здійснює свої повноваження. Наразі функціонує лише 9 територіальних управлінь БЕБ.
МОЖЛИВОСТІ (OPPORTUNITIES) Детінізація економіки. Зменшення кількості кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави. Забезпечення ефективного відшкодування збитків, завданих унаслідок вчинення таких правопорушень. • Розбудова інституційної спроможності органу та впровадження в діяльність БЕБ найкращих світових стандартів. • Удосконалення організаційної структури відповідно до функцій та завдань БЕБ. • Розбудова кадрової політики, яка сприяє ефективному управлінню персоналом шляхом своєчасного забезпечення балансу процесів комплектування, збереження, розвитку персоналу відповідно до потреб БЕБ. • Ефективна та оперативна взаємодія БЕБ із міжнародними партнерами в контексті підвищення якості аналітичної та правоохоронної діяльності. • Запобігання та протидія корупції на основі дотримання принципу нульової толерантності до всіх її проявів. • Реалізація комунікаційних ініціатив, посилення міжвідомчої взаємодії, взаємодії з громадськістю, бізнесом і співпраці з державними та недержавними установами та організаціями.	ВИКЛИКИ (ЗАГРОЗИ (THREATS)) • Невизначеність тривалості та інтенсивності збройної агресії російської федерації проти України, унаслідок чого виникають безпекові, організаційні та інші проблеми, що впливають на здатність органу ефективно виконувати свої функції із забезпечення економічної безпеки держави. • Недоліки і прогалини законодавства, що регулює порядок здійснення інформаційно-аналітичної, оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування кримінальних правопорушень. • Погіршення ситуації у сфері економічної безпеки в областях України, де БЕБ тимчасово не здійснює свої повноваження, а також на тимчасово окупованій території України. • Цілеспрямоване протиправне перешкоджання реалізації завдань та ініціатив БЕБ з боку зацікавлених юридичних і фізичних осіб, зокрема шляхом медійного тиску з метою дискредитації. • Недотримання підслідності кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави. • Недотримання встановлених законом гарантій щодо незалежності БЕБ, достатнього фінансового та матеріально-технічного забезпечення БЕБ.

Джерело: [12]